МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет. Арадуьйлу 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-Гlалгlай обкома, Нохч-Гlалгlай АССР Лакхерчу Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 7 (2861). | Ера, 16 январь, 1964 шу | Мах 2 кап.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ ЯХЬ!

Хlара ди кердача толамашца белгалдоахаш, халкъа руьхкъа совдоахаш долаценнад 1964 шу. Хlанз а къона да из, керда шу, цхьабакъда, гlалвугаш да цуй снйлен гlулакхаш. Чакхдаьннад 1964-ча шера пхийтта ди. Республика дуккхача промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша дика толамаш даьхад цу хьалхарча деношка.

«Семилетка ялхлагlча шера план — хахал хьалха!» — республика ерригача коллективашка из кхайкарал даьд Къахьегама Цlеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода коллективо. завода технологаша дош деннад чурча торонех биззал пайда а эцаш дика продукци мара ара ца хеца, цунга дlабода мах лохбе.

«Дийза дарг мел доацар дерг да оаха, — йоах технологаша, — вай республике тlехьавоса предприятеш, гlишлош, совхозаш, колхозаш ца хилийтара, кердача шера хьалхарча деношке а деча ерригача предприятешка лоарзагlа ца йоллаши пайда луши болх байтара». Ерригa предприятеш, колхозаш, совхозаш пайда луш хилийтара, царга ритмично болх байтара тlахьех яхь дlайолаьраша.

Семилетка ялхлагlча шера план хахал хьалха кхоачашъяра йоаржаеча социалистически яхьа бокхха лоерхlам а беш, КПСС обкома бюрос 1964 шера паччахьалкхен план хахал хьалха кхоачашъяра яхь дlайолаьча Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода коллектива инициатива могаьй, хlаьта из хьаллацара беррига къахьегамхой тlа а хьийхаб.

Дикача гlулакха шера тхьамаш да. Хlара денна шердуш латт технологий инициатива хьаллоацарий мутlараш, шерагlа яржаш латт социалистически яхь. Дуккхача дикача гlулакхашца белгалъяьнна я «Грознефта» объединенена чуйоагlаш йола Центральни ремонтно - механически завода коммунистически къахьегама коллектив. Соахкера план хахал хьалха кхоачашъяьча ЦРМЗ коллективо Грозненски мехкдаьтта чаккхдоахача завода болхлошa дlайолаьча яхь а республике хьалхарчарца хьаллаьцай. Кхы а доккхагlа деккараш тlанийцад ЦРМЗ коллективо семилетка ялхлагlча шера: 25-ча декабре кхоачашъе шера план, оттаньа хахал 15 ди [illegible] листеяккха хьалъеш латтача газобензинови заводашта эша продукци, кхтта кхы а. «Старогрознефта» НПУ мехкдаьттахоша дерригa а дерга КПСС ЦК декабрьски (1963 шу) Пленума решенеш а семилетка ялхлагlча шера план а хахал хьалха кхоачашъяра, — йоах цар шоаш тlанийцача деккараш тlа.

Цу тайпара предприятеш, коллективаш, колхозаш, совхозаш кlеззга яц. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей сийлен деккар да семилетка ялхлагlча шера план хахал хьалха кхоачашъяра йолаьа социалистически яхь шерагlа йоаржаяр, цунна хlара денна кхетамца кулгалдар.

Дукха ха йоаццаш хиннача парте областной комитета II-ча Пленумо къахьга белгалдаьккхад КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяра дезараш.

Нохч - Гlалгlайчен къахьегамхошта укх шера хьалхашха латта деккараш lалаьмате доккхий а бехктокхаме а да. Химически промышленность сихача темпашца дегlайоалаяра мел эшар да вайцига. Соахкарчул 30 процент дуккхагlа доаккхаргда мехкдаьтта. Цунга хьежжа укх тlеххьарча шин шера дуккхагlа аракецаргьа химически продукци я: синтетически спирт — 76,1 процент, фенол — 5,2, ацетон — 11,8, полиэтилен — 61,2.

Цудуьхьа буруш деттараш, мехкдаьттахой, химикаш, мехкдаьтта чаккхдоахараш, ерригача предприятейн гlишлонийн болхлой кердача шера хьалхарча деношка денз тlагlертта къахьега деза семилетка ялхлагlча шера план хахал хьалха кхоачашъяра. Партийни организацеша, кулгалхоша хьадда къовсам лоаттабе беза предприятеща графиках ритмично болх бара тlехье, хьурмат де деза хlара сахьата. Цхьаккха а тlехьаюсачарех хургйоацаш вlаштlехьбаккха беза массе а предприятей болх, тlаккха мара торо хургьяц уж доккхий деккараш кхоачашде.

Къаьстта дукха болх бе беза юрта боахаме. Дlадаха шу доккхий зенаш хулаш чаккхдаьккхад дуккхача боахамаша. Из болх укх шера овлаш тlара тоабара оарцагlйовла еза партокамаш, производствении управленей, колхозийн совхозийн кулгалхой, специалисташ. Цlенхашта тlехьадусача доакъоех ба хьайбай боахам. Республика хьайбаш леладераша гаьнна кхоачашъьеш паччахьалкхенга шура йоахара 1963 шера план.

Республика къахьегамхоша дог гlоздаьнна тlанийцаб 10-ча февраля КПСС ЦК Пленум хьежлаьргьа ьвка бола хоам. Цига дуьцаргда «Юртбоахама продукци сихха алсамъяккхара духьа удобренеш шерра юкъейоалаяра, химиза дахийта дегlадовладара, комплексни механизаци яра lилманнех хьалха латтача опытех хаарагlдьннараш юкъедоаладара ларда тlа юртбоахама производствана сихха интенсификаци ярах» дола дош.

Цу гlулакхо торо кулийтаргья ялата хьувкъам кхы а лаккхбе, химех, механизацех, lилманца караргlдьннарех биззал пайда эца. Укх шера хlанзалца цlаккха а ди хиннача тайпара дукха минеральни удобренеш кхаьчай республика боахамашка. Царех пайда эцар, агрохимически дешар бокъонца вlаштlехьдаккхар, химех хьадоале беркат ахархошта, механизатораште довзийтар хlанз кертера деккар да.

Кердача, 1964-ча шера боахамий экономика яйра, тlехьадуса боахамаш ца хилийтара бола къовсам шерагlа боаржабе беза. Хlанз чlоагlа лоархlаме да ерригa техника бlаьстах балхашта кийчъяр, дерттlа фермай болх вlаштlехьа а баьккха хьайбаш lаьнгара лахар, ялат дlадийнача а кувргдолча а шортта минеральни моттигерех удобренеш товсар, кхьдераш.

1964 шу къахьегама кердача коталоккий шу хилийтара тlехьа шерра йоаржае Грозненски [illegible] чаккхдоахача завода коллективо дlайолаьь социалистически яхь! Беррига низ — семилетка ялхлагlча шера план хахал хьалха кхоачашъяра!

ФИДЕЛЬ КАСТРО МОСКВЕ

Социалистически революци Едини парте Къаман кулгалдара хьалхарча секретара, Куба Республика революционни правительства премьер-министра Фидель Кастро Руса, 14 январе В. И. Ленина Мавзолее а ваха, венок йиллар. Венока тlегlолла хьерчача ленташ тlа яздь йоазув да: «Сийлахь-воккхача В. И. Ленина революционни кубински халкъа цlерах. Фидель Кастро».

* * *

Москвара, Советски Союза гораздашкарем юрташкарем 150 эзар совгlа инженери школьникаш, доазол дехьара хьаьший хилар керда шу деzдеш йоккхача Кремлевски двореце а Московски Кремле Тайницки беша а оттаьча елка тlа. Тайницки беша венача белгалдоалаза ди дар 14 январь. Сакъердаме яр бераша. Дед-Морозеи Снегурочкаи хоровонашка гобоахийтар, хlаьта дуккхача кlаьнкашен йилгашен Тайницки беша хьалхашкарча триумфальни аркане юкъе латтача, бокъонца яр морг йолча самолета тlа а хайша, чlоагlа сакъердаме цхь бир Къилбаседен полюсагахьа.

Дегаш гlоздаьннеи гlаддахаи тlанийнар бераша шоаш долча елка тlа, вена КПСС Центральни Комитета Хьалхара секретарь Н. С. Хрущеви Паргlатон гlайрен тlара хьинаи турпал Фидель Кастро Руси.

Н. С. Хрущеви Фидель Кастрой бераша цхьана сакъердаш дийхар хоза кийчъяьча Тайницки беша гlолла. Кубински халкъе баьгча кубински берашкара дlайха моаршал делар елка цlей дездеча дакъа лоацаш хиннараш. Кlаьнкашен йилгашен Фидель Кастрогара дийхар шоаш мел сакъердаме а дика а ха хlахьу Паргlатон гlайрен тlарча бераша вlадувцар. (ТАСС).

КПСС ЦК ПЛЕНУМА НАКЪА ДОЛХАШ

БIАЬСТАН КИЙЧО Ю

КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума решенеш кхоачаш а еш, дика балхаш даьд тха совхоза полеводашен механизаторашеи. Дlаюргйолча хьажкlашта, кена, гороха, кхьча культурашта кхоачамболлаш фу дlаоттадаьд оаха. Цунах дуккхагlа дола фу калибровка яьи дика тlадартдолча кондицега дlакхоачадаьи да. Соахка гуррахье а ега а аьха кийчдаь lодиллад шекара свекла, хьажкlаш, горох дlаюргйола 4500 гектар лаьтта.

Укх шера 1500 гектара тlа хий дилла даьрхlад оаха. Из болх дика чакхбаккхара бокъонца вlеи а яь кийчъяьй хий диллара керттера система. Хий дехкаш хургболча беррига вахаца кхаь дийнахьара семинар хьй. Цига царна хьийхад хий дехкара болх дуккхагlа пайда хьабаргболаш мишта вlаштlехьбаккха беза.

Чlоагlа лоархlам беш леладу оаха кхашка минеральни органически удобренеш яккхара гlулакх. Цу удобренеех мел доккха беркат доал шоай балхах а дика бlаргалейна, из кхетадаь ба тха совхоза къахьегамхой. Гураьа хlаддийнача 1000 гектар влатийна полкормка йир оаха совхьа. Хlара гектарага цхьаьца центнер кхоачаргйолча боврене тайсар суперфосфати аммиачни селитра. Иззал мара минеральни удобренеш тайса йоацалшехьа а, цу дерригача лаьттах хlара гектара тlара шин центнергара кхаь центнерага кхоачаш совнагlа ялат даьлар.

Минеральни удобренеех мишта доккха беркат доалаш хилара хьисап а даь, укх гураьа ялат дlадийнача 2500 гектара тlа тайсай оаха минеральни удобренеш. Хlара гектарага дlакхоачача суперфосфата боарам а шин центнерага кхаччалца лакхбаьб.

Гураьа йийнача культурашта бlаьстан юкъе шоллагlа подкормка ярга. Из бахьан долаш тешаме алсамдаргда чулоагlаш дола гураьа дийна ялат.

Укх шера оаха минеральни удобренеш дlакхоачийтаргья бlаьсти ючча культурашка а: шекара свеклага, хьажкlашка, коартолашка, кхтта кхьчарга.

Уж культураш дlаюргйолча кхашка чуйийна органически удобренеш йохкаш доахк тхо. Хlанзалехьа а совхоза механизатораша 4 эзар тонн ширдаьнна кхо диллад кхашка. Хьайбай фермашка lайна кхо кхашка хlадатьяра болх сихбара шерра социалистически яхь яьржай укхаза.

Чуйийна юртбоахама техникаеи кхьча инвентараи ремонт еш боаш хlанз совхозе [illegible]

В. РЫБОЛОВЛЕВ,
Урус-Мартана производствении управлене «Лермонтовский» совхоза агроном.

ШОАЙ НИЗАЦА

Укх шера балхаш дика даьа Наьсарен производствении управлене «Кавказ» яхача колхоза ремонтникаша. Балха мел эшар а долаш дика ремонтни мастерски йиллай колхозо. Аракьара новкъостал ца эшаш шоай низаца ю колхозо хlанз техникана ремонт. Ремонтни мастерске дукха ба башха-дика къахьегамхой.

Ремонтникаште юкъе чlоагlа сий долаш ва массеха говза йолаш воле Юрий Шерстобитов. Ялаташ чуэца доладеннача хана комбайнаца болх беш хул из, хlаьта lаьна замалахь токарни балхаш ду цо. Хlана къаьстта дукха заказаш ух токарни цехе. Хьанхе, тоае тайп-тайпара оатхалаш кхухь укхаза механизатораша. ДИП-200 яхача шоай станока тlа балха нормаш 150 — 170 процент кхоачашъю токараша Юрий Шерстобитовеи Михаил Латуновеи.

Сварочни балхаш геттара говза ду Иван Халина. 15 шу совгlа ха я цо из болх бу. Цо хетта оатхал шек хила везаш хилац. Электросварочни а газосварочни а аппаратаща бебашха доашаш пхьатарра дика болх бе хов Халина. Хlана ремонт яра балхаш сихденнача хана къаьстта хьинаре къахьет цо. Денна 180 — 200 процент кхоачашъю цо шин балха [illegible]

Мотор механизмаи дог да. Из дика кхетаду тракторий двигателашта ремонт еча слесара Масько Василе. Цо ремонт яь дlаеннача двигатела болх массаза а дика бу.

КПСС Центральни Комитета Пленума сийна лаьржача социалистически яхьа юкъе а баха колхоза ремонтникаша дош деннад Пленум хьаьхлача денга ерригача тракторашта а юртбоахама кхьча техникана а ремонт яь яккха. Пленумга кийчлуча деношка шоай хьинар шозза лакхдаь къахьега,— нитта хургаа КПСС ЦК Пленума оаха тхоашкара луш доле а къахьегама совгlат, — йоах ремонтникаша.

В. ТАГУРОВ.

СИХА Ю РЕМОНТ

1-гlа февраль тlаккхачалехьа юрта боахама техникаеи 15-гlа февраль тlаккхачалехьа инвентараи ремонт яь яккха, аьнна Ставропольски края Георгиевски производствении управлене механизатораша даь кхайкарал геттара фаьлхиина хьал а лаьца дика дlаболабаьб оаха тхоай болх. Февраль бутт дlабовлехьа ерригача трактораща, кохарашта, сеялкашта, маккашта, культиватораша ремонт е аьнна социалистически деккараш тlанийцад тха коллективо.

Тхоай деши тlара далац тхо цlаккха. Цудухьа дика лел тха гlулакхаш а 4-ча квартале планах ремонт е езачарел совгlа 6 трактори массехк нуки тоалаьд оаха. Кердача шера кхы а дикагlа къахьег механизатораша, сихдю балха темпаш. Коллектива эттара дикагlа къахьегачарех ва трактораш летаеча двигателаштеи даьтта насосаштеи ремонт еш вола говза слесарь коммунистически къахьегама ударник Иванов Владимир. Цунца цхьана болх беш ва къахьегарца сийле аьккха вола Синицин Федор. Цхьанна а тайпара брак ца хуляйташ тешаме бу цар шоай болх. Тlеххоачашъю смении нормаш а.

Цыганков Димитре совхозе къахьега дукха ха я. Даима эттара бехктокхамегlа йолча моттигашка болх беш хул из. Хlанз укх лоархlамерча хана машиний топливни аппаратурашта ремонт еш ва слесарь. Бехктокхамера гlулакх кхоачашдеш ба слесараш Катаев Іаьлеи Лапов Василийи. Кердача шера 10 ден 8 двигатель тоаьяй цу шимме, нормаш 140—150 процент кхоачаш а еш.

Болх дерттlа вlаштlехьбоаккхаш а механизаторашта ремонт мишта е еза дlахьехаш а беррригача бригадирашта юкъе белгалваьннав Стойчев Иван Фадотович. Шоай отделенерча ерригача юрта боахаме техникаеи инвентараи ремонт яь йоалаш латт цо кулгалду бригада коллектив. Цу тайпара къахьег дуккхагlча бригадай коллективаша а.

Хаштахьа а дика а ерригa техникеи инвентари тоаьь дарга тхо. Из гlулакх кхоачашдара эшар долаш ба механизатораш.

В. ТУПКОВ.
Шалински производствении управлене «Гудермесский» совхоза юрта боахама техникана ремонт еча мастерски заведующий.

Ленинграда Исааковски майдан тlа догlача къайнарча хlенашка я юртбоахама микробиологе Ерригсоюзни Іилма-тохкама институт.

Из юртбоахама lилман шин тайпара штаб я. Лаьтта хlайийнна хlамаш дикагlа хьувкъаргйолаш хилийтара микроорганизмех фу беркат дола хьожаш тохкамаш ду цига.

Лаккхара хьувкъамаш дахара балнсгlашта эшача боараме минеральни удобренеш хилийта ца lеш, уж дикагlа дегlайоахкийтаргйола стимулятораш а витаминаш а хилийта еш парна. Хlаьта уж хьераш микроорганизмаш я. Бальнсгlашна дикагlа дегlаейтарг хьувкъамаш лаккден йола керда бактериальни препаратащ хьаекиа бальнсгlашта ше деча хlаьдах а лазарах а уж лораяра микробиологически методаш кийчъеш дика кемаьхаь а йоалаш балхаш деш ба институте lилман болхлой.

Лаьттан хlара граммана [illegible] бlаьа миллионаш салоьхха хlамилгаш я. Бактерей бlаьрча сообществаш я ше - ше яха гlерташ шоайла къувеш, яаш, йоаш, аплаш дlа а ювлаш, царна юттел кхьерех хьа а хулаш. Белоканех кхьйола органически хlамаши бока а еш, аммиакаш селитра а еш лаьттана эзот дуккхагlа хулийт лаьттанарча микроорганизмаша.

Мишта лелаа-тем из бlаргашта гуш а йоацаш, цхьабакъда, цхьанна хана сецаш а йоацаш цхьайола хlамаш хlанларен кхьераш хьахиларен процесс, фу ду-теш цо лаьтта тоадара? Укх сурта тlа шоана бlаргагу института вlамагlа волча lилман болхлочо Л. Б. Сиротас лаьттана агрохимически анализ мишта ю. Лаьттан образецаш lома а еш, химически микробиологически [illegible]

И. Науменко сурт.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

42 гектар лаьтта да тха звенога леладе хьаденна. Шоллагlа шу да цу лаьтта оаха шекара свекла лелаю. Агротехнически гlуленкхаш оаха нийса чаккхдахар бахьан долаш совхза дика хьийкъар тха шекара свекла — хlара гектара тlара 404 центнер яьккхар.

Укх шера свекла дика хьувкъаьнра кийчо елга оаха дlадоладаь дукха ха я. Деррига лаьтта гурраьхье а аьха Іодиллад, оахам шаьрдаьд минеральни удобренеш тайсай.

Февраля хургйолча КПСС ЦК Пленума сийна къахьегама вахте а эттa, чуйийна кхашка ширдаьнна кхо дlаккхухьаш я хlанз звено ерригa коллектив. Шин сменах пхиъ тракторий гlуделкх я из болх беш.

КПСС Центральни Комитета Пленума сийлена кийчъ бахара шерра социалистически яхь яьржай механизатораште юкъе. Кхашка кхо дlаккхухьача балхаш тlа шин норма 120—130 процент кхоачаш ца еш нагахьа саг вац механизатораште юкъе.

Парте еча йоаккхонна жоп а луш, ше леладеча лаьттах хlара гектара тlара укх шера 500 центнерал кlезигагlа йоацаш свекла яккхара беррига низ тlа а бехийта къахьегарца тха звено коллектив.

С. АМИРХАНОВ.
Шалин производствении управлене «Шалинский» совхоза шоллагlча отделене свекла лелаеча звено звеньевой.

Доаркашта новкъостал эш

«Шалинский» [illegible] лагlча отделене шурий - товарни ферма дукхха хьалха денз йоввзаш я шин дикача гlулакхашца. Хlанз а совхозе эггара дикагlа лоархlаш я цуй коллектива. 1963-ча шера шура яккхара план декабра бетта юкъе кхоачашйир цо. Геттара дика [illegible] даьлар ферме дикагlа йолча доярка З. Шамилхановас. Шие кхоьбача хlара lаттагара 2509 килограмми гартта шура йаьккхай цо, планах кхийса езаш хинна 1800 килограмми мара йоацача. Дукха тlеххоачашдаьд шоай деккараш дояркаша — комсомолкаша Цакаева Тумишас, Небиева Зинас, кхьчар.

Цхьабакъда, хlанз ферма балха юкъе дукха кхоачамбоацараш да. Шурий-товарни фермий арахьара бlаргаейча геттера лостам болаш а дика хьалаш а да аьнна хеталу укхаза. Хьаьха а хlара теха а я хьейбаш чудовкхалу корпусеш, гуш да царна ремонт яьага. Хlаьта боах бара эшаш дола хьалаш дика хила деза. Цхьабакъда, из ештта дац. Ладувгlаргда вай дояркашка.

— Хила дезача тайпара хьалдаьдац тхе фермера хьайбаш чудовкха кхийш, — йоах Небиева Зинас. — Ий lотеха дале а геттара бlеха хул доакхаш латтача, хlана аьча хий lоъаха харшаш даьха дац. Денна пlенде дезаш хул хьайбаш, цу гlулакхо дукха ха йоаю. . .

Іохадаш я Ибрагимова Малкан а:

— Электрически сердал чуул тха ферме, бакъда lурен сарен баьдеча болх бу оаха, электролампаш ца хилар [illegible]

Во дlаоттабаьб ферме агитмассойи а кхетама а болх. Дукха ха я укхаза лозунгаш, шура яккхара графикаш, къахьегама листокаш гуш йоаца. Хlаьта социалистически деккараш доазац дуккхагlа болча дояркашта. Халача балхашта механизаци елга-м укхаза хьоадеш а дац.

— Кхоачамбоацараш дукха дале а уж балха lаткъе а шура [illegible] кхоачашъяра ииз кхоберrбац оаха, хlаьта тхоашта йовхо елга а дех оаха, — йоах дояркаша. Царга ладувгlа а гlоде а деккарийла ба отделенен совхозен кулгалхой.

В. БЕРДНИКОВ.

ВЛКСМ ЦК IV Пленум

МОСКВА, 14 январь. (ТАСС). Тахан Кремлевски театре хьайийлар ВЛКСМ ЦК IV Пленум. Ден повестка тlа цхьа дош да: «Сихха химически промышленность дегlайоалаяр — юртбоахама производство айяран халкъа торо лакхьяран лоархlамегlара хьаль яла «КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъеча ВЛКСМ, советски кагирхоша дакъе лацара хьакъехьа».

Цига ба союзни республикай ЛКСМ ЦК, комсомола обкомий, крайкомий хьалхара секретараш, комсомольски балхашта боли тlема округайн флотийн политуправленей начальникий помощникаш, цхьабола горкомий, райкомий, промышленно-производственни парткомий секретараш, промышленни предприятей, гlишлоний, производственни колхозно-совхозни управленей, колхозий, совхозий, Іилма-тохкамен проектни организацей комсомола комитетий секретараш, ударни комсомольски гlишлоний хьалха латтараш, «Комсомольски прожектора» штабий кулгалхой группа, комсомольски кепа йоаздой, радио, телевидене болхлой.

Доклад йир ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара С. П. Павлова.

Хlанз, КПСС ЦК декабрьски Пленумо тlанийца химизаци яра йоккха программа кхоачашъеш вай халкъ доаллача хана, новкъостал дехаш цlаьхха а комсомолага, кагирхошке кхайк парти, йоах докладчико. Из наказ кхоачашдарал лоархlамегlа дегалатташ, лерхlаш хlама дац е хила йиш а яц ленински комсомола.

С. П. Павлова белгалду, химически индустре гиганташ хьалъеча комсомольски путевкаех 160 эзар совгlа кагий нах мехкарийн баха хилар. Комсомольцашеи кагирхошеи шоаш дакъа а лоацаш хьалъяьй 250 лоархlамера химически объект. Пленумо белгалдаха деза химически промышленность дегlайоалаяра шоаш лелаеча шефства лоархlамегlара достамаш. ВЛКСМ ЦК Бюрос могаду йоккхагlа а лоархlамегlа а йола химически, мехкдаьтта, целлюлозно-хьаьхета промышленноста 94 гlишло хьалъеча 1964 шера комсомола шефство кхайкаелга.

Укх шера юкъе деи химе гlишлошка хьожаве везаш 5000 совгlа къона гlишлонхо ва. Уж хила беза комсомоло кхебаьча дуккхагlбарех дикагlбараш.

Ударни гlишлошкарча комсомольски организацей низаш тlадерзадаь хила деза, йоах докладчика, мощносташ болх бе йоалайийтара задаанеш кхоачашъяр, гlишлош ярен монтажни балхаш тоадар, кадраш тlачlоагlъяьча соцаяр сийна дола керттера деккараш кхоачашдара.

Нов. Павлова дувц юрташкарча комсомола деккарий хьакъехьа: из да, эггара хьалха, лаьтта лелалара культура лакхъеча, химе массанахьа а юрте боахама юкъеккухьача, цуи ларда тlа укх шерре а тешшамен лаххен хьувнъамаш кхедеча хана партийни организацента денна а хьадда а новкъостал дар.

Парте ЦК, новкъост Н. С. Хрущева духхьал комсомольцашка, мехкарча кагирхошка кхайкарал дар, химически индустри хьалъеча кхы а дуккхагlа низаш, кхы а дуккхагlа хьинар тlадахийтара цар тlахьехам бар, йоах С. П. Павлова тlеххьара шин къамаьл чаккхдоалац, — цу доллача хlамаша тешал ду парти чlоагlа тешаш хилара. Вай дош лу партена новкъост Н. С. Хрущевна, къонача тlехьено, ерригача ленински кагирхой союзо вай парте шоаех бенна тешам кхоачашберrхиларах, хlаьте цунна вай массане дув а бу.

Цул тlехьагlа прениш йоллаелар. Пленуме дакъа лоацараша чlоагlа, лаьрххlа юкц ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара С. П. Павлова доклад.

Грозненски нефтемаслозавода № 16 йолча установка коллективо коммунистически къахьегама цlа яккхара къовсам лоаттабу. Укх кердача шера 9 дийнахьа дар планал совгlа эзараш тоннаш продукци яьккхай. Цул совгlа 40 тонн доагори, 1800 тонн пари, 10000 тонн хийн кходаьа установка коллективо.

Сурта тlа: № 4 йолча смена технологаш (аьрдехьара аьттехьа) И. Усастов — оператор, Н. Юдин — оператора гlонча, Белгороцев — оператор, Б. Айрожтан — слесарь, Е. Бодырев — оператора гlонча, В. Жуков — оператор.

И. Пливва сурт.

Партийни вахар

ХИМЕНА—ШЕРРА НИКЪ!

Района партийни, профсоюзни, комсомольски организацей а ерригача общественноста а йоккха уйла тIаозаш ю КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш. Беседаши, докладаши, тематически сайренаши еш, лекцеши газеташ тIера материалаши ешаш Iомайу предприятешка, организацешка, цехашка, бригадашка, участкашка, клубашка, агитпункташка, нах бахача моттигашка Пленума документаш.

Цу балха юкъеэзаб хьехархой, лораш, инженерно-технически болхлой, предприятейн организацейн кулгалхой, партийно-бохамий актив, пропагандисташ, лектораш, агитаторш, кхыбараш. Масала, Грозне машинаькъа станцера беседаши читкаши яра юкъеэзаб партийни бюрон профсоюза моттигерча комитетен членаш, кулгалду болхлой. Алде цхьоалагIча сменах болх беш машинаькъахошта занятеш ю станце начальника заместителан ноь. Муравьева, шоллагIча сменана — керттерча инженера ноь. Смирнова, мукъ тIаьботтача цеха—партбюро секретаря ноь. Слеткова, кондукторий резервана — Грозный станце начальника ноь. Пасенкос. Кхыча бригадашкен сменашкен за болх беш ба профсоюза моттигерча комитета председатель ноь Матвеев, Советски Союза турпалхо ноь. Сергеев, кхыбола подразделеней командираш.

КПСС ЦК декабрьски Пленума материалаш кIоаргга а хоадамболлаш а Iомае, беседаш ечв хана нийслуча хаттараште ший хана а нийса а жопаш тела, предприятé балхий масалаши факташи дукхагIа юкъекхула вIаштIехьдоалийт, идеологически балха партийно-бохамий кулгалхой юкъеозабб.

Парте ЦК декабрьски Пленума документаш кIоаргга Iомаделга иштта дика дIаболадаьд машинаькъа Грозненски отделене ноь. Гаврилюк секретарь волча локомотивни депо, ноь. Фролов партбюро секретарь волча коммунистически къахьегама цIи лелаеча вагонни депо, иштта кхыча юкъхьиндача партийни организацешка.

Района къахьегамхошта юкъе Пленума материалаш кIоаргга Iомаяра эшаш дола хоадамболла гIулакхаш даьд парте районни комитето. Цу юкъе доагIа бахача чахé юкъерча №№ 46, 23, 39 йолча школашкарча микрорайонашка техуцн политика Iомаяра кружокаш вIашагIйоххилга. КПСС ЦК декабрьски Пленуман СССР Лаккхерча Совета III-ча сесси материалаш Iомаярва дIайолаергья цига занятеш. Вахара йоккха опыт йолаши политически дика кийчбенней бола хьехархой хургба цу кружокий кулгалхойи пропагандисташи.

Химия технически прогресси, аьнна тематически сайре хилар Н. К. Крупске цIерахча культура ЦIагIо, дахача шера декабрь бетта. «КПСС ЦК ноябрьски декабрьски Пленумай решенеш кхоачашъярца къахьегама овсарле даккъара къаьхьаши района предприятей балха экономически боврам айбари» яхача темах йолча района экономически конференцега кийчлуш я парте райком. Грозненски химически завода коммунистически къахьегама-ударникашцен коллективашцеи района кагирхой вIашагIкхетара сайре кийчьеш я укх январа бетта.

КПСС ЦК декабрьски Пленума материалашта, Советски Союза химически промышленность дIахь детIаяра йола партен правительствен лоархIамегIарча документашта, технически, Iилмаий, художественни кердадаршта пропаганда яра витринаш кийчъеш я ерригача библиотекашка, клубашка, культура ЦIеношка.

«КПСС ЦК декабрьски Пленума балха итогаши района партийни организаце декхараши» дувцаш хургйолча районни партийни активата кийчлуш да тхо. ХIьата, парте ЦК декабрьски Пленума материалаш Iомае а йолаьй политически дешара сета ерригача звеношка.

Дикка шеръенай политически Iилмани знанеш йоаржаеча общества районни отделене лекцей тематика е. Района къахьегамхошта еша кийчъеш я «Химе хилкъа боахамера лоархIам», «Iилмеи химии», «Химии быти», «Декабрьски Пленума дIахо химически промышленность детIаяра декхараши» яхча темах йола лекцеш.

Лекцеш ешарца «Октябрьнефть» НПУ, ВНИИКА нефтегаза инженерно-технически болхлоша.

КПСС ЦК декабрьски Пленума документаш къахьегамхошта кIоаргга Iомадаран царна шерра пропаганда яран районни партийни организаце беррагача идейни балха боврам дIахо лаккхбаран 1964-ча шерара производственни планаш толамца кхоачашъяра предприятей организаце къахьегамхой тIаберзабаран доккха новкъостал дергба уж белгалдаьха гIулакхаш кхоачашдаро.

Т. ЗИНОВЬЕВ.
КПСС Октябрьски района идеологически отдела заведующи.

ГIИШЛОНХОЙ ДОШ

«Чечингсельстрой» треста СМУ-1 Юсупов Салаудина кулгалдеча комплексни бригадаш шоай болх 20 октябре дIаболабир Алхан-Юрта 320 моттиг йола школа хьалъе. Цу бригаде шинъ-кхоъ специальноста йолаш 7 саг ва. Масала: каменщик, бетонщик, плотник, штукатур. Царна юкъе дика болх беш ба Исмаилова Вахит, Джамалдинова Нохан, Хаджимурадов Элен, Даудов Нури, иштта кхыбараш.

ХIара смена норма 130 процент кхоачаш а еш, шоаш хьалъйолаьй школа тIех дика болх а беш 1 Мая цIейга нхачалехьа йистейккха дош деннад нарxIаьта планах дIайла езаш яр из 1964 шера 1-ча сентябре.

З. УЦИЕВ.
«Чечингсельстрой» треста СМУ-1 начальник.

ДУКХАГIА ДУЛХ

Наурски производственни управлене «Надтеречный» совхоза 1-ча отделене хьакхийтоварни ферма коллективо хила хьокхамаш даьхад дIадахача шера. Совхоза отделенешта юкъе эггара хьалха кхоачашйир цо 1963 шера дулх даккхара а из паччахьалкхента доххара а план. 2600 центнер совгIа дулх дехкар ферма коллективаб. Семилетка укх йалхлагIча шера хиъ а дикагIа къахьегача тоIамаш дахара чуйнина къахьет ферма болхлоша. ДикагIа вIаштIехьбоаккх шоай болх. Паччахьалкхена 2500 центнер хьакхий дулх дIадала лаьрхIад цар укх шера.

Кхо-бинъ бутт хьалха дена чуоттаьй кхоабаш а укх гаргарча деношка дукха хIалургйолаш а я 300 совгIа хьокха. ЛерттIа тIулакх а доттадеш кхабарах дена дикка йоза тIадеттош хьакхарчашта. Белгалдаькха дезаш да ферма вIемигоча коллективи болхлоех дукхагIа бараш нохчий хилар. Укхаза я нохчий кхалнахах хьалххара хьакхарч лелае йоазвена Алаева ПатIимат а. Кхо шу хиза цо укх ферме къахьега. Дика Iомаваьб шийна дукха беза болх. Цун деррига вахар а уйлаш я цу балхаца iувзаденна да. Дога а полеш къахьегарга хьежа доккхий толамаш йоаь цо. Цулувчна лоархI цунах эггара дикагIа йола болхло а. Цудухьа дукха еза из цунца къахьегача болхлоша.

БIаьш хьакхарч хьалхъеяй цун хьинар йолча кулгаша.

Хьинара иза ца кхобеш къахьийгад ПатIимата соахка, ше кхоабача хIара нана-хьакхийна тIехьа 22 хурск хьалкхеьаь. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъеча дакъа лана лаьрхIа доккхий социалистически декхараш тIанийцад ПатIимата. «Аз йош лу, — аьлар цо, — укх шера айса кхоабача хIара хьакхийна тIехьа 24 хурск хьалкхеe». Шекo яц цо ший дош кхоачашдергхиларах.

Иштта дика къахьегаш ба Асхабов Iийса, Солтаев Бахьаудин, бIаьш хьакхарч кхоаб царех хIаране. Дика доза тIакхет цар дулха чукховбача хьакхарчашта.

И. ПЕТРУХИН.

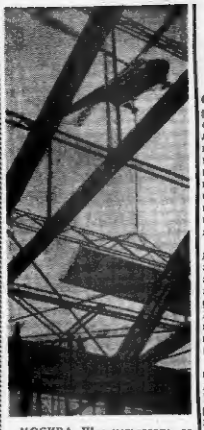

МОСКВА. Шереметьеверча аэродроме балхаш даьд цига хьадеча самолеташ чуувттаеча гIирсашта вертолетий новкъосталца тховнаш тохкаш.

Пилот-испытатель Г. П. Дробышевский, шоллагIа пилот В. И. Засимов, бортмеханик-оператор Д. В. Бокарев тIа а багIаш йолча «МИ-4» яхача серийни вертолето атта хьал а нйеш хьалдеш латтача самолеташ чуувттаеча гIирсий тховнаш тIа хьалтIайоахар 950 килограмм хулаш йола плиташ.

Цу тайпара гIирсаш хьалдара вертолеташ юкъейоалаяр вай мехка духхьалха лаьа СССР Граждански фенарча флота Паччахьалкхен Iилма-толхама институто.

Сурта тIа: самолеташ чуувттаеча гIирса тхов тиллa плита хьалъайаь вертолет.

О. Кузьмина сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДА ДЕКХАРАШ

Наьсарен производственни управлене промышленни предприятей коллективаша дог раьза хина тIанйцар семилетта йалхлагIча шера план хаьал хьалха кхоачашъяра Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо дIадоладаь дика гIулакх. ХIанз массайолча предприятей собранешка решенеш ю укх шера план хаьал хьалха кхоачашъяра. ТIанйзу доккхий социалистически декхараш. ХIанзлехьа социалистически декхараш тIанйцад «Сунжанефть» НПУ коллективо, СМУ-10 коллективо, иштта кхычар а.

Дика къахьийгар совхке «Сунжанефта» мехкдаьттахоша. Семилетка пхелагIча шера план хаьал хьалха кхоачаш а еш, планал совгIа цар даьккхар эзараш тонаш мехкдаьттеи 8,5 миллион кубометр мехкдаьттацара хьалкъаста гази. Дичкх лохбенна хьайоаккхача газаген мехкдаьттаген дIабоал мах, 3,5 процент лаккъеннай къахьегача овсарле. «Сунжанефта» НПУ энергетикаша а дика къахьийгар цу шера. Цу цхьан шера цар кхойир 5,8 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. Шоашкара доагIа дезза дакъа лацаб рационализатораша. Цар балха юкъейихьача рационализаторски предложенеша паччахьалкхена 200 эзар сома пайда баьб.

Доккхий социалистически декхараш тIанйцар укх шера «Сунжанефта» НПУ коллективо. Цо дош деннад семилетка ялхлагIча шера планал совгIа эзараш тонн мехкдаьттеи бIаьш эзараш кубометр гази яхха. 1 миллион киловатт-сахьат электроэнерги кхое. Планах лаьрхIачул совгIа эзар метр бурув тоха. Цхьа метр бурува тохарга дIабола мах 0,5 процент лох а беш, къахьегама овсарле 0,5 процент лаккъе дош деннад цо.

Иштта къахьегама доккхий декхараш тIанйцад Карабулакски газобензинови завод хьалъеча СМУ-10 коллективо. Март бутт бошшехьа из завод хьалъяь нисха лерхI цо. Шера план 25 декабре кхоачашъе дош деннад СМУ-10 болхлоша. Къахьегама овсарле 1,5 процент лакх а еш, кхзал гIишлой-монтажни балхашка дIадодар лохдергда.

«Сунжанефта» НПУ, СМУ-10 болхлой, инженерно-технически болхлой дог тийша ба тIанйца социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

А. ПЕНЬКОВ.

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. Техника хаинадьа бIаьстанга кийчъяра социалистически нахь йоаржае аьнна тIахьехам баьча «Сельхозтехнике» Георгиевски районни объединене механизаторий балхаш чIоагIа сихденад укх деношка. Чуйнна тракторашта ремонт ёш боаш уж хIинца.

Йоккха говзал йола специалист керте латташ йолча механизаторий бригадо хIара хилара ремонт ергйолаш, эггара прогрессивнегIа йолча узловой методах дергдолаш вIаштIехьдаьккхад балхаш.

«Сельхозтехника» Георгиевски районни объединене ихаь отделене хьаьй тракторашта технически гIулакхаш дергдола станцеш. Хьайбай фермашка машинаш дIаоттаеш а царна технически гIулакх доаттадеш а хургйола бархI бригада.

Механизаторий говзал Iомаеча школашка а балха говзал лаккъяра ехкача курсашка а дешаш 1500 гаргга саг ва.

«Сельхозтехника» Георгиевски объединене монтажникаша новкъостал ду хьайбаш лелаерашта а, 2000 хьакхийна лаьрхIа «Обильненский» яхача совхоза кердача свинарнике хина коммуникацеш, доакъар дIадекка транспортераш, кхо доаха механизмаш дIаоттаь йистебала боаьх уж.

Сурта тIа: оборудовани дIаоттаеш латтача кердача свинарнике ба «Обильненский» яхача совхоза керттера инженер В. Костырев (аьрдехьарвар) «Сельхозтехника» объединене монтажник Н. Д. Дружинин.

Я. Михалева сурт.
ТАСС фотохроника.

ШАРИIАТ—КХАЛНАЬХА МОАСТАГIА

МЕХКА экономикен культурен ойлан тIара хувцамаш дир Сийлахь-йоккха Октябрьска революци котъаларон социализм хьалъярон. Советски Iаьдал эттача хана дена Iалаьмате дукха заводаш, фабрикаш, электростанцеш хьадъяьй, машинайаькъаш а автомобилий наькъаш а дехкад, шахташ, рудникаш яьй, колхозаш, совхозаш ехкай вай Даьлен шерача аренашка. Хьахиннай дукха керда городаш, эрн аьдача моттигашка ялаташ кхехаьд.

Iалаьмате доккхий толамаш даьхад вай Нохч-ГIалгIайчено а. Йоккхача промышленносто арахецаш йола продукци 2,5-эзза алсамъяьннай тIеххьарча итт шера. Дика камаьхал яьннай мехкадьттан химически промышленность детIайоалаяра даькъе, дика хьайкъа ялаташ хьалкхедаьд вай республикашка.

Доккхий хувцамаш хиннад республика культура детIайоалаяра даькъе а. Нагахьа санна Нохч-ГIалгIай республике 1957-ча шера 356 школе дешаш 80449 дешархо хиннавале, 1962-ча шера 436 школе дешаш 173409 дешархо хиннав, цу даькъе 46 эзар совгIа вайнаьх йиIиг а йолаш.

Советски Iаьдала хана хиннача цу деррига хувцамаша эргадаьккхад вай мехкарча, цу даькъе вай республикерча а, халкъий духовни вахар, революци яь цар дукха а дукхагIа болча ваьха хетамашка а вахаре а тийдад дыйна гIулакхех тешаш хилара социальни овлаш.

Цхьабакъда, хIаьта а кхетама тIехьабисача цхьаболча наха хIанз а тIехь леладеш да къаьнарча идеологеци моралахи юхедиса во гIулакхаш, царца да дыйна гIулакхаш а. Вай республикерча цхьаболча нахах дIакъьастанза да воай вахар кхы дIахо а тоадара доккха зулам доала бусалба дина гIулакхаш леладелга. Цар дыйнах тешараш тIерабоах производственни а общественно-политически а вахаре хьинаре дакъа да доацийташ, цар новкъарленаш ю халкъашта юкъера доттагIалла чIоагIдара. Цулухьа дынах юхедисача воча гIулакхашца эггара лиргIча тайпара къовсам доаттабар партийни общественни организацей лоархIамегIара декхар да.

Коммунистически кхетам балара балха меттахьара цхьа дакъа лерхI парте, аьннад КПСС Программа тIа, буржуазни идеологи доацарех тешилга гучадувларца лоаттабеча къовсамах.

Дыйна гIулакхех тешилга, цхьенаш лехилга, тайпан гIулакхаш хьалха а доаттадеш озабезамаш леладелга, зераташка ухилга, дезалашта юкъера гIулакхаш а саг йоалаяр-ихийтар а дыйна хьехамашца леладелга санна дола ширача замах юхедиса во «Iаьдалаш» леладелга хIанз а цIенденна дIадаьннадац Нохч-ГIалгIай республике.

Ше юкъеденача хана дена бусалба дынехьарча кхалсагаца эггара къизагIа, эггара хьаьрагIа моастагIа долаш хьадоагIа ислам. Кхалсаг мIаьча сага цIенден хьакхелла я, яха, библе тIера хьанийца миф я исама тIа дукхьдукхьа ювцаш. Кхалсаг мIаьча сагел эсалагIа хилар бакъде гIерташ дувц из.

Яьча хена дена енна дIаялалца гIелал яхьаш, хало, бала ловш хьаенай кхалсаг, даиман хьаахадаьхах цунна, мIаьча наха болча тоама хьакхелла я хьояхаш. Маьра меттел, беррагача маьр-цIаьшта а, лай санна, мутIахьа хила езаш хиннай из.

Дийна йолча хана меттел, еначул тIехьагIа а кхалсага сийле йоне гIерташ да ислам. Еннача тIехьагIа а из мIаьча сага нийсса хургйоцуш [illegible]

Обществе а дезалашта юкъе а кхалсаг бокъо йоцуш [illegible] кхалсаг хилар. Из гIулакх Нохч-ГIалгIай мехка седла чIоагIа даьржа хиннадеце а, вай халкъа вахаре а хIезаг-дукха болаш ба цун реакционни Iоткъам. Масала, нохчийи гIалгIайи кхалсага бокъо хиннац мIа нах вIашагIкхийттача моттигашка хила, общественни гIулакхаш чекхдоахача дакъа лаца. Цига мIа саг волча хана хьаьша цIагIа чуъла йиш хиннац кхалсага, мегийташ хиннадац кхалсаг кино, собране, школе гIоага. Советски Iаьдал эттача юххьве театрашка кхалнаха хьалхара мIа нах ловзаш хиннаб.

АДАМИЙ исторе чу эггара хьалха вай социалистически паччахьалкхене, деша а ловзаш, бокъонца мIаьча наха нийсса бокъо кхьчар кхалнахага политически, экономически, культурни вахаре лоацача даькъе а дезалашта юкъерча гIулакхашта а.

Цхьабакъда, вайна юкъе хIанз а нийслуш ба шоаех чIоагIа интеллигентни нах а лоархIаш, хIаьта а кхалнах, ший сесаг лаьл башха а ца хеташ бола нах.

Дешара министерства болхлочо Зубайраев Супьяна Х. Нурадилова цIерахча театра артистка И. йигар соахка. Хоза, тоам болаш саг а дика артистка а яр из.

Ше из йоалаялехьа студе дешара а (цу хина дешаш яр И.) театре болх бара а дукхьале еш хургвац ше, аьлар Супьяна. Фу хилар цунах? Ше И. йоалаешшехьа а. яхача заман ширача гIулакхашта тIехьа а ваьнна, цу чIоагIа «культурни» а, чIоагIа «интеллигентни» а волча кьонахчо е деша а е театре болх бе а мукъабаланзар сесага. Цо дош укх тайпара оттадир: «Е со, е театр. Сона эшар сесаг я, артистка яц».

Зубайраев санна барий кIезига мара-м бац вайна юкъе, цхьабакъда, цар хIанз а кхетадаьдац вай дахаш яр кхы тайпа ха йолга, мIаьча наьха санна къахьега кхалнаькха а бокъо йолаш ха ер йолга, кхалнаькха бокъо тоIае гIертар зулам долга.

Исламо могахеш да кхалнаьха сийле тоIаеш дола дукха истий кхуьялилга а. Дезал чIоагIбара меттел дезал бохабеш, дезалий торо йохееш, дезалашка, къахьетта а берашка, хало кхоачаш, кхалсага сина боцам беш дега чов еш хIама да дукха истий кхуьялилга. Социалистически моралаца тардаль йиш йоацаш я советски общества хирцахьа лоархIаш а да дукха истий кхуьялилга.

Дукха истий кхуьлаш моттигаш хиннай Урус-Мартанъ, Шалан, Наьсарен, иштта кхыча районашка. Алхазурово яхача юртара Дадаев Раизан хана а иза а тоаенна къонах ва, цхьабакъда хьаьнала боля а беш ваьхача шийна доккха эхь тIанхоачаш санна хеташ ва из. Ше даьккхача шоазткъа шера дела кхалсаг даькъазьаьккха дIахийцай цо, хIаьта хIанз йиъ сесаг а йолаш цар чотах вахаш ва из.

«Лермонтовский» совхоза 4-ча отделене бригадира Массаев Абусаида, хьагучох, совленагIа рузкъа хилар бахьан долаш йоалайир шоллагIа сесаг. Иштта шиъ сесаг йолаш ба цу совхозера ветеринар-осеменитель Исраилов Дукваxен экспедитор Хаабулатов Iаьлен.

Цхьаьнца бахьанаш я уттадеш шовш дукха истий кхийлал- [illegible]

[illegible] цар уж [illegible].

Веддна вахаш волча Дадаев Пашас сесег йах бер шийдоллашехьа а быткомбината болхло йигар. Из ше йигалта вахь дIа ца хойташ, хьайлалоаттадеш массеин бутт баьккхар цо. Цхьабакъда, кхалнаькха советои общественностом из «къайле» гуча а яьккха, йоаттIаш йола вазакавн йир цунна.

ДЕЗАЛИЙ барт эгIабеш, берашка йоккха сагото кхоачаеш дукха истий кхуьлара гIулакх хьалхоаттадара чIоагIIа беже ба шариIата бокъонехи дальй тишденнача Iаьдалахи бахам бола кхалнах шоаш а. Цу тайпарча кхалнаха вIалла теркал ца деш дут ше маьре йодаш вола къонах хIал сесаг йолаш ва-вац, яхаш дола дош. Ший «маьра» дезалиа а общественноста а шийгара доалеча зулама хьисап де безам хилац цар. Иштта маьра хьисап да цар шоашта тIаккхача йиш йолча довкъазеза а. Цу етваьнаш тIа яьина делача бежо-м» яа а шариIата законах йита а дIакхосса а тарлург ма дий.

Дыко дезалий барт-йиш чIоагIъю, дыйна бокъонах махьар а хилла саг йоаларо дезалий безам совбоахкх, яхаш, каст-каста дувцаш хоз. Цхьабакъда, из иштта дац. Дыко масее хана а моллагIчо аьнначох мутIахьа хила езаши бокъо йоацаши лийрхIай кхалсаг. Йист ца хулгеи алъинер делгеи — за да дыко кхалсага кхоачалер.

> Нохч-ГIалгIай кхалнаха политграмота [illegible] кружокий пропагандистанта новкъостана йола материал

ШариIата бокъонах сиг йоадаелгеи маьре гIолгеи сий доьаш вIашагIделла хIама да, моллагIа йола базар я из. Саг дIаюгари цунга маьре йодари шоайла дезам хулга-м вIалла дувца дезаш в дац, хIанна аьлча, уж дукхагIча хьале, шоайла вIалла боезаш а хилац. Маьре йоддача йиIий кхе е цун гаргарча наха хьалха урдув дIаяш маьр-цIаьшкара. Цул тIехьагIа из маьре доавлахьа дIаера.

ХIана гIулакхаш хувцаденнад. Кхалнаь болхар-эцар хилара цхьаьцца аьттув лехаш зоахалолаш дара нах тIаккхуьйташ хиина бахьанаш дIадаьхад Советски Iаьдало. Цхьабакъда, дIахкача замах юхедисача воча гIулакхех цIенбенна мукъабаланза хиларах а дала «юхь ца йоатае» гIерташ а, цхьаболча кхалнаьха хIанз а практически пайда хьаьац Советски Iаьдало шоашта еннача бокъонех. ХIана а хулаш да дыйша шоай мехкарий, урдош а доахаш, вIалла бовзаш боацача нахига массехкала маьре ухийтилга. Деша а е шийна везача сагага маьре яха а йиш ца хулийташ, даьша тIаленача бокъо йоацача гIулакха къона болча хана шоаш дукьале да доах тIехьагIа-м дехке боал кхалнах, цхьабакъда, цу хана цунах хьаьбала пайда хилац.

Соахка ноябрь бетта юххье доккха урдув а [redacted] горол Грозне ваьхача, вIалла вовзаш воацача сагага маьре яхийтар Дагестански АССР Халар яхача юртара 17 шу дайна Амурадиева Фатима. Массехк де хьалха Фатима кхетадир даьшта лоар ше хьаштдоацаш дайга а, вовзаш воацача сагацара ший яхар ираэ хургдоацилга а. ШариIата бокъонах шийга низагIа дайта маьрел дита а дита, эша дIаяхар из.

ШариIата бокъонах йита дIайоалача кхалсаго ший бераш, кхы меттел наьхах доахкараш а тIехь, даьга юхедут, цунах наьнах къаьста дисача берашта доккха зулам доалаш моттигаш нийсаy.

ЧIоагIа дегаза а нийрча а гIулакх да ислама бокъонах оттадаь, хана чу йоаца йиIигаш маьре ухийтилга. Ма дукха гIайгIен балех тIаьхоавчабу цу гIулакхо кхалсага!

Хана хьалха маьре бахача кхалнахах хела лазар хьарч, ха йоацаш къаду уж, дегI чIоагI ца душ дус, дешарах боал. Иштта даьча маьрелах барт тайна дезал а хилаш, уьахцIена хилац цунах хьайоала тIехье а. Цудухьа кхедехьа маьре гIолга мегийтац вай законаша. Цхьабакъда, дIаяхкача замах юхедиса из во гIулакх хIанз а хIадализа да вай республике.

Ведена района Октябрьски отарашкарча Сайханов Жанлара Ца-Ведане школа 8 классе деша югIаш хиина йиIиг маьре йигайр. Из бахьан долаш Веданарча халкъа судо уголовни бехктоихаве зовр из. Маьре яха йоацаш йола йиIиг йигар бахьан долаш цхьан шерах ах шерах набахта вахха суд яьй Сайсан яхача юртарча школа завхоза Булуев Абдул-Хьалима.

КОММУНИСТИЧЕСКИ партега хьалхале а йолаш КПСС съезда исторически решенеша наькъ сийрда а баьккха, адамий коммунистически гIоза кхоане чуйнина хьалъеш боахк советски нах. Цхьабакъда, коммунизм хьалъяра хьае ева чIоагIгIа детIаева йола коммунизма материально-техническа база, хьалкхеве вена дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхех цIенвенна мукъадаьина вола керда саг. Цудухьа коммунизм хьалъеча новкъа боккха лоархIам болаш да наха, къаьстта а кагиэ- хошташ берашта коммунистически кхетам балар.

Берашта коммунистически кхетам балара, коммунизм хьалъеш а коммунистически обществе бахаш а хургболча нах хьалкхебара декхар даьшта-ноаношта а школашта а цхьатарра тIадожаш да.

Дынаца дувзаденна долча доацарех тешаро новкъарле ю мафсе оагIорахьара кхетам болаш бер хьалкхебара, цу гIулакхо шекдувла доаших бер. Дыначa дувзаденнача доацарех тешаро берий даьшта-ноаношта школе юкъе къаь еха берашта кхетам балара деша. Iалаьмате дукха уизарленаш дукхьахъуьтаю берашта дынo: уж кхеp воаццаш волча, дукхагIча хьале, Iалаьмате къизача даьлах, кхеp шайтIаех, хила йиш йоацача кхыча хIамаех, «вочa гIанех», эгIазбахача хана дас-нанас е кхы моллагIча воккхагIа волчо хьисап ца деш баьккха сардам шийха бахар кIераш дукха ю йовкхаш худ беро. Да-нана доацарех тешаш хилча, лоаш лой а е ца доаккхехьа лой а, цар из шоай олмал дIалу шоай берашта а.

Маржий бетта шоай берашка низагIа марха кхоабийт цхьаболча дынах тешараша. Е хIама даса а е хий мала а йиш хилац берашка, хан-ханнахьа кхача бувлга дIадоал, дегIа ши бох, кер тали. Хьаькъала а бер тIехьадита тарлу цу гIулакхо.

Дыне гIулакхех хIанз а шоаш мукъабаланза болча даьша-ноношa дагахьаба деза дынаца юзаенив йола шоай уйлаш берех дIахьарчае йиш йоацилга. Школашка берашта деча хьехамашта дукьала гIерта йиш яц даьй-ноаной.

Бериш кхетамца кхийра даьлшe сийлахь-доккха декхар да боккхагIбаршта тIаьттар. Iилманца йоацача эзерча идеологех лораде деза бераш. Дыйнен дIаяхача замах юхедисача воча гIулакхашен Iоткъам а беш, фунагI даь а деррига берашка дешийтара закон тоахаде гIерт кхетама тIехьабиса цхьабола нах. Лакх - лакхагIарча классашка мехигагIа я деша агIа вайнаьха йиIигаш. Город Грозне, Лагерни улицах яхаш я Насырова Айна, дешар хоьш яц из. Ца деша ахийтац ший йиIиг Зина, вIамагIча берашна хьожилга Зийнайна дIатIадехи цо.

Кхерий тIа кхара ца улийтеш доладаь дIадаьхад социалистически революци котъяларо паччахьа Iаьдала, буржуазно-помещикий законаш, иштта доладаьй кхалсага бокъонаш сийлен тоIаш дыне гIулакхаш а.

Адамий исторе чу эггара хьалха вай социалистически паччахьалкхено, деша а доацаш бокъонца паргIатон вахара массе даькъе мIаьча наха нийсса бокъонаши дIакхачийтай кхалнахага. Хьалха цхьаккха бокъо йоацаш хиина вайнаьха кхалсаг колхозерча къахьегама турпал, промышленноста новатор, паччахьалкхен, Iилман, литература, искусства цIи хеза деятель а хиина дIаэттай хIана. Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахаме къахьегача беррига нахах 44 процент гаргга кхалнах ба, юрта боахаме — 37 процент, промышленносте — 46 процент. Республика школашка хьехаш 4967 кхалсаг я, эзарнел совгIа кхалсаг лорал деш я, эзар саг гаргга кхалнах ба юрта боахаме специалисташ болаш а. Дукха ба царна вай боахама лоархIамерча участкашка кулгаллераш, предприятей директораш, керттера инженераш, мастераш, цехий начальникаш, агрономаш, зоотехникаш, бригадираш, фермий заведующеш болаш, иштта кхы балхаш деш.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕННА дешча довле мIаьча нахаца цхьана бIубенна дакъа лоацаш ба вай кхалнах а. СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхерча Советий депутат йолаш 63 кхалсаг я. Городий, районий, юртий Советий беррига депутатех 42 процент кхалнах ба. Эзараш кхалнах ба производственни, культурно-бытовой комиссешка а, хIаьта иштта партийни, комсомольски, профсоюзни, кхыча организацешка а балхаш деш. Дукха кхалнах ба юртий Советий исполкомашта керте а латташ партен правительстван политика лоархIа ца йовлийташ чакхйоахаш.

Промышленни юртбоахамни производстве дукхагIа кхалнах юкъеозаре чIоагIа къа а хьегаш, хьинаре кхетам лакхе болаш уж хиларйтаре тайп-тайпарча идеологически средствех пайда ийбу партийни организацеша.

Бокъонца мIаьча наха нийсса бокъонаш йолаш кхалнах хулийтилга Iалаьмате доккхача мIаьне а лерхIаш, парте денна бена балхаца кертте уттадора из дош В. И. Ленина.

Коммунистически партен Советски паччахьалкхене керттера декхар хила а хиннад, дIахо йодача хана хила а деза «кхалсаг общественно - производственни къахьегама юкъеозилга, «цIагIарча лоалла» из кIалхара йоаккхилга, цун хьаькъал юхадетташ, бокъо тоIаеш долча цIанийа а дIа ца къасташ цунна къа доаллача кухнерчен берий цIагIарчен дезарех из мукъайоаккхилга» — аьхад В. И. Ленина. ДIаяхача ширача замах юхедисача воча гIулакхашца тIагIертта а хийцача хана а халкъа вахара массе даькъе къовсам доаттабелга дIадехаш декхар да из.

М. МУСАЕВА.

КПСС ЦК Пленума решенеш — вахара юкъе!

ЮРТА БОАХАМ АЙБАРА — МЕЛ ЭШАР

Н. С. Хрущева сийрдача уйла тlеозаш йолча, lилманца бакъйьча доклада КПСС ЦК декабрьски Пленуме дакъя лоацаш хиннарашта, ерригача партена, советски халкъа хьалхашка хьайийлар советски общество дегlайра йоккхий перспективаш, хьахьекхар сийлахь-йоккхий ленински идеяш кхоачашъеш хилар.

Хьалхарча аргlаяра декхар а лоархlаш, Пленуме дувца оттадаь дош дар, халкъа боахам айбарах вахара торо лакхъяран дола хьал хиларах тарра, химически промышленность сихха дегlайоалаелга. Йоккхача социалистически химе шортта кхачан продукташ лургьа, советски наха лелалдергда цунах хьадаь дика, хоза, чlоагlа барзкъаш, кога гlирс, цlагlа эша цхьйола хlамаш, из дlаухийтаргья тlех чlоагlача металлашта меттел, ракетех а йоаллаш спала ухаргья.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеша доккхий декхараш тlадожаду «Сельхозтехника» ерригача системана цун болхлошта. Цуна тlадожалаьа колхозаши совхозаши минеральни удобренешца, гербицидашца, дlайийна хlамаш лоарача средствашца, хьайбай боахам химически биохимически препаратешца lалашбелга а кхашка удобренеши ядохимикаташи тессара балха механизаци елга а.

Фул оаха КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш практически кхоачашъяра дер е де лерхlар а?

Дукха а дукхагlа тергйолаш я колхозаштен совхозаштеа минеральни удобренеш. Нагахьа сакпа 1962 шеря 9500 тонн, 1963 шеря 30 эзар тонн гаргга минеральни удобренеш оаха тlаьаза яле, укх шера уж яхаргья 50 эзар тонн совгlа. Гурахьа алаташ дlайийнача кхашка тессай 15 эзар тонн минеральни удобренеш. 1963 шера гербицидашца обработка йир 40 эзар гаргга гектар долча латта дlайийнача хlамашта, хlьта укх шера молхашца оасар дергда 80 гектар гаргга долча латта дlайийнача хlамашта.

Кхашка минеральни удобренеш тессара балхашта механизаци ергйола гlулакхаш да деш. Укх хьалхарча ах шера тlаяхьаргьа алататуковни туковни сеялкаш, тукодробильни, аммиачно-гербицидни машинаш, кхоачам хиллал йолаши кхы а тlаяхьаргйолаши я дlайийкча хlамашта удобренеш етта культиватораш, удобренеш тесса приспособленеш. Юрташкарча говзанчаша а рационализатораша а шоашкара доагlа дакъа лоац цу доккхача гlулакха юкъе. Шаьла производствени управлене «Джалка» яхача совхозе, Грозненски «Сельхозтехника» объединене, Сунженски производствени управлене «Победа» яхача а Наурски управлене Ленина цlерахча а колхозашка, кхыча боахамашка минеральни удобренеш тессаргйолаш хувцаш я кхо-тессаргаш, хlьта цар дийнахьа беча балха оасарле 70—80 гектар я, е тукови сеялкачул 5—6-за лакхагlа.

Біаьстан юкъе удобренешца подкормка ергья гурахьа ялаташ дlадийнача дукхача кхашта. Массайолча колхозеи совхозеи хlанзе а денз эргаяхьа кийчъе еза эшаш йола машинаш. «Сельхозтехника» специалисташа массе оагlорахьара новкъостал дергlа церна цу гlулакха.

Пленуме къаьстта уйла тlайохийташ дийцар минеральни удобренеш дlаккхухьилгеи лоаттаелгеи тоадара дош. Къайла кхахьа гlулакх дац — геттара во доал деш леладу вай из гlулакх. Республика машиннаькъа станцешка иц лаьрхlа минеральни удобренеш lойоассийра кийчъяь майдаши кхоаленаши, уж дуккхача хьале машиннаькъахоша шоашта хьанийсъеннача моттиге lо а йоагсайийя доагlо йоппаеш, малхо йоккъеш лаьтте, талх. Цу тайпара моттигаш хиннай Аргун, Червленни, Ермоловски, Гудермес, кхыча а станцешка. Къаьстта минеральни удобренешта лаьрхlа хьалъяь складаш иц дуккагlа йолча колхозашкеи совхозашкеи, доал доацаш лоаттаю удобренеш талх.

«Сельхозтехника» объединене соахике а денз хьалъе лаьрхlа а хьалъеш а я тlадоагlаш машиннаькъаш а долаш йола дукха складаш. Грозне Загоройни яхача станце хьалъяьй машиннаькъа тупик, хьалъяь йоалаш латт 3000 тонн минеральни удобренеш чухоьаргйола шишка склад. Укх хьалхарча ах шера Наурски станце хьалъяь ергйолаш я минеральни удобренешта лаьрхlа складаш: Наурски станце, «Сельхозтехника» Сунженски отделене, Гудермеса станце. Керттерча даькъе складаши базаши хьалъяь ергья 1965 шера. Цо йиш хулийтаргья республике хьачуйоагlаш йола ерригa минеральни удобренеши ядохимикаташи «Сельхозтехника» складашка хьачуэпа а цигара тхоай транспортаца эшшача хана эшшача боарамех колхозашка, совхозашка дlакхахьа а.

Удобренеш лоаттае аэродромашкеи бригадашкеи хlанзе а денз складаши кхоаленаши хьалъе йолае еза производствени управленеша, колхозаша, совхозаша. Уж тайпа чоалхапе доаца гlирсаш, укх хьалхарча ах шера минеральни удобренеш хьачуэцен лоаттаеи йиш хургйолаш хьалдаь а дакъа кийчде деза.

Пленуме белгалдаьхар химии хьайбай боахам дегlабоалабара боккхача лоархlаме хилар. Доакъарий дрожжаш, витаминаш, доакъарий антибиотикаш, кхыйола синтетически биохимически препараташ юкъеяхьаро йиш хулийтаргья хьайбаш белокашца lалашдара декхар кхоачашде, продукие единица яккхарга дlалолха доакъараш дикка кlезигде, доакъарех пайда эцара эффективность лакхъе. Цхьабакъда новкъа дале а, из лоархlамера дош кхы дlахо дахьара тlера бац цхьайолча колхозийн совхозийн кулгалхой, специалисташ. «Сельхозтехника» складашка я карбамид. Из а тохаш гlожа доакъарий кийдича, уж хьайбанга дикагlа дуаш а дегlах дикагlа латаш а хул. Цхьабакъда, из деш дац. Эффект йоккха йолаш хул кlира чорпаца, каустически кальцинировани содаца, аммиачни хина кийчдаь гlожа доакъараш. Цхьабакъда, гlожача доакъарий чам тоабеши белокаш сов йоахаши йола химически уж средствеш а пайда эцаш яц. Грозненски химикаша юрта боахама ениай Б-12 яха башха-дика витамин. Цунах йоккха эффект а йоалаш пайда ийцар Сунженски производствени управлене Кирова цlерахча колхозе ков тlара оалхазараш кхоабача. «Красноармейский» совхозе хьажкlаш кхеча, цхьанцаолча кхыча боахамашка. Цхьабакъда, цкы дlахо гаьна далаза гlулакх.

Химически препараташ юкъекхахьа безам ца хилярах дуаш укх тайпарча бакъдолчо. Азербайджански lилманчо Гусейнова дага а лаьца хьаьяй НРВ яха препарат — дlайийна хlамаш дегlаккхувли мехкдаьттах яь вещество. Уж техача сихха лакх а лу, тоа а лу дlайийна хlамаш — хьажкlаш, бьца дааpaш, сом, кабола ялат, кхыйола культураш. Республикански опытни станце цу препарата шин шера тохкамбаьчул тlехьагlа из чlоагагlа пайдане хилар гучадаьлар. Грознерча мехкдаьтта чакхдоахарашка вlаштlехьдаькхар из маьхере препарат хьаелга. 1963 шера «Сельхозтехнике» кхаьчар 40 тонн гаргга НРВ, цхьабакъда, республика колхозашеи совхозашеи цунах пайда эцанзар. Хlьта НРВ яхьа тхо долча ияар Кубанера, Ставрополера, Курскера, Воронежера, кхыча областашкара.

Цо хьахьекх, производственни управленеша иала кердадар lомалелга, кердадар производствана юкъехьоалга во вlаштlехьдоаккхаш хилар. Уж тlехьайнса уйлаш дlаяха еэ административни партийни низаца. Шин духьа уйлаш цу дешашка да йиш йоацаш а зуламе а я.

Юрта боахама сихагlа химизаци яр духьа Пленумо дийза дарглоацаш лаьрхlар массанахьа а агрохимлабораторей йоккъалга. Минеральни удобренеех пайда дикагlа эцар духьа шерра производствени опыташ елга. Хlара производствени управлене хила еза цу тайпара лабораторей. Кхы гоа па еш массайолча колхозашкеи совхозашкеи вlашагlйоаха еза агрохимически дешар хьеха школаш, юрташкара къахьегамхой lомабе беза гlулакх доизаши пайда дукхагlа баргйолаши минеральни удобренеех а дlайийна хlамаш доарача кхыча химически средствех а пайда эца. Цу тайпара агрохимически курсаш январь бетта денз болх беш я «Сельхозтехника» республикански а районни а объединенешка.

КПСС ЦК декабрьски Пленумо юрташкарча къахьегамхошта хьалхашка декхар оттадаьд ялат, технически культураш, доакъараш укх шерра а денз дикка дукхагlа доахлага. Из декхар кхоачашдергда дуккха эзараш болча механизаторей латтача доакхача эскаро біаьстан юкъе кхашка балхаш дара техника ханахьа а дика а кийчъярга хьажа.

Республика механизатораша юкъе шерра ер вьржай семилетка яхлагlча шера біаьстанна дика накъа бахар духьа. Болх дика вlаштlехьбаьккха ремонт ю техникана Шелковской «Сельхозтехника» объединене а производственни управлене колхозий а механизатораша. Цар толаме кхоачашйир 1963 шера IV-ча квартала задани. Ремонт яра план кхоачашъяьй Наурски колхозийи совхозийи, Грозненски а Шаьла а производственни управленей дуккхача боахамий, «Скотооткорм» треста механизатораша.

Ремонт тlехьаьккхай Урус-Мартана производственни управлене совхозаша, Ножай-Юрта управлене колхозаша, Веданей Советски районаша. Из тlехьадисар дlадаккхара лаьрхха оарцагlдовла деза. Механизаторий декхар — ерига техника кхашка балхе дара 1964 шера 1 марте кийча хилийтар, балха оасарле лакха йолаш цо болх баьти вlаштlехьдаккхар.

Юртбоахама производствена айяра йоккха программа еннай КПСС ЦК декабрьски Пленумо юрташкарча къахьегамхошта. Из программа толаме кхоачашъяра эшшаш йола материально - технически средстваш тел вайна Советски паччахьалкхено. Республика механизаторашa шоашкара доагlаш дола дикъа доаладергда КПСС ЦК декабрьски Пленумо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдар духьа ерригача халкъо доттабеча цу къовсама юкъе.

И. АВАНЕСОВ.

«Сельхозтехника» республикански объединене председатель.

Укх деношка Сунженски производственни управлене «Победа» яхача колхоза шурий-товарни ферма Цlеча уголке доярашта, скотникашта, фермай кулгалхошта, колхозийн совхозийн зоотехникашта новкъостала йола семинар хилар. Семинаре гулбеначa 100 совгlа стена лекци еша бахьккар Къилбаседа-Кавказера юртбоахама институтан хьайбаш кхабара кафедра заведующи, профессор Х. Б. Дзанагов, фермашта механизаци яра кафедра воккхагlа йола преподаватель пов. Ябломчкин, кхибараш.

Сунженски производственни управлене хьайбаш леладерашна дукха пайдане хlама lомадир профессор Х. Б. Дзанагова йийшача лекцех. lилманчо дика довзийтир хьайбай боахаме карбамидах мишта пайда оца беза. Из довзаран техача доахана дукхагlа лу шура, хlьта из дикка хьалхи а хул. Доярашна дукха хаттараш дир lилманчочунга. Гулбенараша пайдане дукха хьахамаш дир электрически хьисане доахан деттача «Елочка» яхача аппаратана мишта болх бе беза довзийтар а.

Сакъердаме а хьайбаш лелаерий болх тоабара верда хlамаш lомадеш а чакхьалхьна из семинар.

СУРТА Тlа: профессор Х. Б. Дзанагов хьайбаш лелаерашта лекци ешаш ва.

Н. Кобиашвили сурт.

ХИМЕ НОВКЪОСТАЛЦА

1964 шера юрта боахама культурай хьувкъам совбаккхара боккха теркам тlабахийтаб Урус-Мартана производственни управленерча «Красноармейский» совхоза къахьегамхоша.

Зябь ахара план кхоачашъеш, агротехнически дикагlча хака 3000 гектара тlа дlадийра гуйран ялаташ. Цу майдана хlара гектара тlара 25 центнер ялат чуда лерхl коллективо.

Из декхар кхоачашдеча тхона доккха новкъостал дергда химе, — йоах совхоза партбюро секретара декхараш кхоачашдеш йолча Власова Евгенияс. Гурахьа ялат дlадийнача 2043 гектара тlеи 901 гектар йолча зябь кlали минеральни удобренеш тейсай оаха.

Хlанз беррига теркам КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш кхоачашъяра тlаберзабаьб совхоза коллективо. Вlашагlйоххаш латт агрохимически курсаш. Курсашка дешаргда совхоза берригача хьажкlаш, свекла, бьца дааpaш лелаераша. Совхоза специалисташ, юххьанцарча партийни организаце секретарь хlана производственни управленеи парткомеи агрохимически семинаре дешаш ба.

Пленум хинначул тlехьагlа агрохимически лаборатори вlашагlъелла совхозе. Цун заведующелла хьожаьй юртбоахама институт чакхъяьккха йола дика специалист Доценко Нина. Лабораторена помещени а кийчъяьй. Лабораторе болх дlаболабе кийчлуш я хlанз нов. Доценко.

Цхьаккха гектар ца уллийташ дерригача хиш дехкача лаьттаех бизза пайда эцаргба совхоза кулгалхоша. Цу тайпара лаьтта 1200 гектар да цига. Цу тlа дlаюргья хьажкlаш. Хиш дехкача лаьтта дlайийнача хьажкlий хlара гектара тlара 50 центнерал чухахьа йоалаш фуалъяьха хьажкlаш чуи лерхl совхоза коллективо. Тешаш ба уж химе новкъосталца цу тайпара толамаш даха вlаштlехьдаргхиларах.

Дlадахача шерашка совхозе вlалла пайда эцацар гербицидех. Хlьта укх шера дlадийнача гуйран ялатий 2000 гектара тlеи хьажкlаш йийнача 1000 гектара тlеи тохаргья уж.

Укх шера совхоза къаьстта дукха эшаргья минеральни удобренеш. Цхьаккха культура кхеоргьяц цига минеральни удобренеш ца тохаш. Цудухьа хlанзаехьа кхоъ вагон минеральни удобрени lалашъяьй цар.

Йицлац царна моттигера удобренеш а. Совхоза механизатораш сихбенна кхашка кхо деккаш ба хlанз. Хlанзале дилла цар кхоъ эзар тонн совгlа кхо. Хьинаре дlахьу из болх совхоза шоллагlча отделене механизатораша Атиев Шарпудиней Альтемиров Буруси. Цар хьажкlаш дlас лаьрхlача 900 гектарах хlанзлехьа а 751 гектара тlа кхоиха центнер минеральни 10 тонн моттигерен удобренеш ехкай. Ишта хьинаре къахьегаш ва цхьоалагlча отделене механизатор Айдамиров Абе а. Цо 400 тонн совгlа удобренеш ехкай кхашка.

Хьайбай боахаме а шерра химех пайда эца лерхlаш ба совхоза специалисташ.

Дерригача балхашта юкъе хими йоаларо торо хулийтаргья совхоза экономика дегlайоалае.

З. ГЕЛИСКАНОВ.

Дика я сиха а ю юрта боахама техникана ремонт Кагерманов Оалхазера кулгалдеча бригада коллективо. ДуккагIча трактораштен инвентарая хlанзе а ремонт яьй цо. Шоай декхар каннахьа кхоачайдара низи хьинари кхоадац механизатораша.

Сурта тlа: трактористаш Матуев Увайси Эльмурзаев Юсапи ремонт еш ба.

Н. Кобиашвили сурт.

ПЛАСТМАССАШ — ПРОМЫШЛЕННОСТЕ

Химически промышленноста керттерча доакъоех цаl да полимери ларда тlара пластмассай производство. Хlанз нагахьа корайоагlаргьяц пластмассех пайда ца эцаш предприяти, пластмассех яь хlама чуйоацаш цlа, пластически массех пайда ца эцаш поликлиника. Физически химически свойстваш тlехдика а йолаш хоза, ейта, чlоагlа, дарегlа пластмассаш хилар бахьан долаш хьуна, аьшка, химикатий метта промышленносте дlаотташ латт полимерий пластмассаш.

Малагlа я пластмассаш эггара чlоагlа эша моттиг, фу пайда ба цар лур?

Пластмассех эггара дуккагlа пайда эц электротехнически промышленносто. Электротехнике боккха лоархlам болаш да электрически тока изолици яр. Тайп-тайпарча электрически кабелех пайда ца эцаш цхьаккха промышленность яц хlанз. Врубови машинийн кlора боаккхача комбайнийн электродвигателашка керда материалаш ахийтаро торо хулийт двигатель 6-за дукхагlа яхийта, цоаза дукхагlа болх байта, из хьаьрга дlабода мах лохбе.

Машиностроительни техникe шерра юкъеккхуь пластмассаш, цар ассортимент ялх біаьнел совгlа я. Пластмассаш чlоагlа эшаш я тайп-тайпара кохаш, штурвалаш, ногlараш, панелаш, арматураш, трубопроводаш, дискаш, фланцаш, иштта кхыраш хьаеча.

Пластмассех хьаю подшипникаш, станокаш, насосашта эша оатхалаш, вентилятораш, иштта кхыраш.

Хlанзарча кабельни промышленносто шерра пайда эц синтетически хьоасехи пленкаехи. Цар торо хулийт дукха генарий даьтта, кlайаш кходен уж кхычахьа эшача дlадахийтен.

Вай мехка а кхыча мехкашка а къаьстта боккха пайда эц полиэтиленах. Хиш дехкача эша турбаш хьаеча чlоагlа эшаши пайданеи я из. Грозненски химически заводо Советски Союзе эггара хьалха аракхийцар полиэтилен, цох хьаю 100 мм. диаметр йола турбаш. Вай мехка массе моттигашка дlаухийт уж. Хlьта а вай республике бизза пайда эцац царех. Вай республикерча дуккхача боахамаша езагlех ногlеи йолга ховшше а хий дуллаш хилча болата турбаш лех. Юртбоахама цхьаболча кулгалхоша дика кхетабац полиэтилена турбаша беш бола пайда. Химически мехкдаьттан промышленносте хьалха боккха мах болча дашех, кислотоупорни гезах, цlеча цlастах, болатах, дошох, платинах хьаеш хиина газопроводаш, кислотопроводаш, тайп-тайпара оборудованеш хlанз пластмассех хьаю. Из чlоагlа пайдане да.

Турбаш хьаеча кердача материалех цаl я поливинилхлорид, из болатал 4-за дайгlа да. Цох хьаьча турбашта кислоташ, щелочаш, кхыча растворителаша цхьаккха хlама дац, болата турбаеd дукха чlоагlагlа я уж.

Самолеташ хьаеча а боккха пайда эц пластмассех. Цох хьаь ракеташ 6—8 процент дозал кlезигагlа долаш хул. ТУ-104 яхача самолетах пластмассах хьаь 120 эзар оатхал йоалл.

Укх тlеххьарча шерашка пластмассови бронеш хьаеча доккхий толамаш даьхад. Масала, США полиамиди пластикех хьаю кхо ца латаши ейген йола материалаш. Теххача цо хьахьекхад болатачарел уж материалаш тlех хилари, ейгагlа хилари.

Гlишлош еча боккха пайда лу пластмассаша. Цlенош хоздеш йола материалаш хьаю царех. Санаца дика цlен а лу, лом тlа а саиац царна. Пластмассови плиткаш 6—7-за ейгагlа я керамически плиткел, моллагlча пено дика дlатlа а лоац уж.

Поливинилови, полистиролови, фенольни пластикех хьаю нийна лаьрхlа йола плиткаш. Пластмассови плиткех даьча нийна цхьан квадратни метрага дlаодар 3—4 сом дарегlа да паркетин нийнага дlаолачул.

Пластмассех хьаду оанаш доацa нийнаш. Грозненски полиэтиленах хlанале пайцига хьадеш да уж нийнаш.

Цул совгlа царех хьаду цlенош. Пластиках хьалдаь цlа пхеззa дейгагlа хул еттача кирпишкех, тlох даьча цlенойл. Корайта лаьрхlа ца доха кизгаш ду. Уж санна долча цlенойн чура пенаш дlа-юха татта йиш йолаш да. Мичча хана шин цlенах кхоъ-диъ цlа вlаштlехьдоал, цу цlеной пений сомал 10 сантиметр мара яц, хlьта цу чу гlар хьахозаш а хилац.

Пластмассаш гlишлош хьалъеча юкъе ахийтаро цхьаьккха а боккха пайда лу. Цlенна эша оатхалаш кьаяр серийни хьисане де йиш хул, цlа хьалдеча хана из поточни методаца вlашагl а доллаш. Дукха ла ялалехьа дукха городаши юрташи хургья пластмассех хьаь.

Пластмасса гlишлош еча юкъе яхьаро халкъа боахама боккха пайда лу. Масала, пластмасса цхьа тонн бос болча металла кхаь тонна метта йоаа, цох хьаю оатхалаш 10-за дарегlа я бронзах яьчарел. Гlишлош еча металла метта дlаяххийтача пластмасса эзар тонно паччахьалкхена 50 эзар сом пайда лу. 3—5-за дейгагlа хул уж цох даь цlенош, царга дlабода мах 3—8-за кlезигагlа ба, 3—8-за кlезигагlа ба царга дlабода къахьегам.

КПСС ЦК декабрьски Пленуме дукхагlа уйла тlаяхийта дийцар пластмассех лаьца дола дош. 1970 шера вай мехка арахеца пластмассаш 3500—4000 тонн хургья, из хул 1963-ча шера арахецаш хиначул 6—6,9-за дукхагlа.

Б. КОСТОЕВ.

Грозненски химически заводи инженер.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

МОСКВЕ съездий Кремлевски дворце болх беш хилар КПСС ЦК аргlанара декабрьски Пленум. Пленуме дийцар «Химически промышленность сихха дегlайоалийр — юртбоахама производство айярех халкъа вахара хьал тоадарех лоархlамера хьал» яха дош. Вай Нохч-Гlалгlай делегацеца Пленума балхана дакъа лоацаш вар со а. Са вахара чуль эггара лоархlамегlа а ирах долаш а хила деноош дар цу Пленуме со хиннараш. Н. С. Хрущева яьа докладон дош хаддаш во даьча къамьлон къаьгга хьахьекхар вай мохк цlаккха а ца хиннача бесса низ болаш хилар, советски нах шоай хьамсарча партена гонахьа lалаьмате чlоагlа кхотабенна а къоагlо йолаш а хилар, вай промышленностой юртбоахамой укх тlеххьарча итт шера дуней исторически лоархlамера коталонаш яьха хилар.

Пленума хьалхарча денашка вай мехка шерра яьржар социалистически эхь. Заводашка, совхозашка, колхозашка Пленума сийна шоай турпалча къахьегамца болхлоша, колхозхоша керда коталонаш йоахар. Централни Комитета президиумата рапорташ ухийтар. Дерригача советски халкъаца цхьана Пленума накъа болхаш тlехдиха къахьегаш хилар тха Наьсарен совхозно-колхозни управленера къахьегамхой а.

Управлене партийни организаце совхозий болхлошта, колхозхошта юкъе баь организаторски кхетамен болх бахьан цар къахьегача хьинар цу ларда тlа айдар бахьан долаш укх шера совхозашен колхозашен юртбоахама культураш, къаьстта хьажкlаш шекара свеклаи, боккха лаувкъаи болаш хьалкхейир. Пачхьалкхенга декхар 31300 тонн ялат. Из тlаийцачел декхарел 4800 тонн дукхагlа да. Къаьстта йоккхий коталонаш яьхар укх шера «Октябре 40 шу» яхача совхоза болхлоша. Цига 3106 гектарах хlераве тlара 39 центнер фуалъяьла хьажкlаш чуийцар. Цу совхозерча Кодзоев Бахьаудина звенос 200 гектар долча латтан хlара гектара тlара 81 центнер фуалъяьха хьажкlаш яьхар. Шекара свекла лахача шера эггара хьалхе дlайийнияр совхозашеи колхозашкеи, ерригаш а 1200 га. Цу ерригача майдан тlера пачхьалкхенга ехкар 13000 совгlа тонн из лоархlамера культура. «Назрановский» совхоза звеньевойс Хамхоев Габос дlайийнача 70 гектарах хlарене тlара 290 центнер яьккхар.

Совхозашен колхозашен кхоачамболлаш lалашдаь біаьсти дlадуача ялатий фу, фуна лаьрхlа кийчъяьй 2000 тонн компосташ. Хьайбай боахамашка а белгалъяра толамаш даьхад управлене къахьегамхоша. Дикка камаьхал йоелаш болх баьб «Алханчуртский» совхоза доахани хьаккхарчи лелаераша. Цар 2000 центнер планал совгlа дукх дехкад пачхьалкхенга. Плана 50 эзар сом мара ца хинача 800 эзар сома пайда баьб совхозо дахача шера. Доккхий толамаш даьхад Алыти-Юртарча шурий-товарни ферма доярашек доехан лелаерашен. Цар планел совгlа цхьа эзар гаргга центнер шура ехкай пачхьалкхенга. Вахьйа, дерригаш а хьайнцача производственни управлене хьайбай боахамашка доккхий кхоачамболараш да. Церие юкъе эггара воагlа дар да дахача шера шура яккхара а пачхьалкхенга йоххара а план кхоачаш де яр. Уж а кхыдола а кхоачамболараш дlадахара доккха новкъостал дергда декабрьски Пленума сохамаша. Из кхета а даь, управлене парторганизаце, Пленум хиначул тlехьагlа, боккха болх баьб Пленума материалаш коммунисташта, совхозий болхлошта, колхозхошта, дерригача къахьегамхошта дlайовзийташ. Парткомо докладчикаш, лектораш, агитатораш гул а баь совещани яьй, цул тlехьагlа массайолча парторганизацей собранешка докладаш яьй, хlана укх сахьате фермашка, бригадашка, механически мастерскешка, предприятешка, совхоза отделенешка, колхозашка докладеш, беседаш ю Пленума материалех лаьца. Пленума итогашта лелаьча собранешка къахьегамхоша шоай производственни резервай мах а беш керда социалистически декхараш тlаийду, керда рубежаш утташ шоашта хьалхашка. Масала, «Октябра 40 шу» яхача совхоза специалисташа, механизатораша, болхлоша соцам баьб 1964 шера хlара гектара тlара 46 центнер фуалъяьха хьажкlаши, 30 центнер «безостая-1» яха кlаи, 250 центнер шекара свекла чуэца. Ишта лакха социалистически декхараш тlаийцад шоашта укх шера «Назрановский» совхоза, Асламбек Шерипова цlерахча колхоза, кхыча боахамий къахьегамхоша а.

Уж доккхий декхараш кхоачашдара тlехьа шерра къовсам болабаьб дерригача боахамаша. Совхозашка, колхозашка толамца дlахьош да юртбоахама машинашта ремонт ерга, кийчъеш я механизаци кадраш, lомае йолаьй агрохими, кхашка дlаккхухьаш латт минеральни органически удобренеш, кийчдеш латт дlадувргдолча ялатий фу, чlоагагlа хьахьег доахан, жа, хьаькарч lаьтара яхара управлене хьайбаш лелаераша.

Тхо тийша да оахош тlаийца сийлахьа декхараш тхоайка кхоачашдулургхиларех.

А. ГАЗДИЕВ,

Наьсарен производственни управлене партком секретарь.

ЛЕНИНСКИ КЪАМИЙ ПОЛИТИКА КОТЪЯЛАР

1964-чу шера 15-чу январе тебаьна итт шу дуз Нохчийн ГIалгIайн автономин областаш вIашагIа а теха цхьа Нохч-ГIалгIай автономин область хьанна хьакъехьа РСФСР ВЦИК декрет тIайича.

Хьалхарча пятилетка шерашка, юкъарчая доашнаш дхьча халкъаща новкъостал а деш, боахама а, политически а, культурни а гIулакхашта доккхий толамаш даьхар нохчийн гIалгIайн халкъаша. ШоллагIча пятилетко кхы а доккхагIа дехкарш хьалхашка оттадир. Цо дIадехар хIанзарча Нохч - ГIалгIайчен территоре тIа хиннa административни екъаена хилар цIендаь дIадоакккхилга.

Вахаро ше, мохк исторически дегIаахара берригача наькъо кийчдаь хIама дар Нохчийн ГIалгIайн областаш вIашагIкхетилга.

1933 шу чакхдоаллаш Нохчечен ГIалгIайчен дуккха къахьегамхой собранеш хилар юрташкен станицешкен. Вошал дола шин къам вIашагIкхетилга могадеш яр уж. Нохчечени ГIалгIайчени къахьегамхой шоайла вошал, доттагIал леладеш, вIаши сий деш, социализм хьалъяла даькъе шоашта хьалхашка латта дехкараш цхьатаора хилар кIоаргга кхетадеш бар. Цунна тешал ду «Къилбасела Кавказ» яхача Шаьларча тоза колхоздоша яздаь хиннача письмое а, цу тIа аьннадар: «ОагIонца оагIуе а болаш вурийтта шера паргIата хьийгача къиво геттара чIоагIдаьд тхона, нохчашта гIалгIаштен юкъера бувааш. Тхо декхараш цаIаш да, тха гIулакхаш вIашагIдала йиш йолаш дац. Цудухьа оаха Iалаьмате чIоагIа раьза хинна къобалъю тхоай областаш вIашагIтохара хьакъехьара правительствай партен решени. Нанас баь вежарий санна дола тхо хIана цхы а сиха гIа, кхы а бIубеннагIа хьалхашкахьа гIоргда сийрдача кхоаненгахьа».

ЧIоагIа дог гIоадьнна, хьнар айденна тIайидар из решени Грознерча болхлой классо. 1933-ча шера 9-ча декабре шоллагIча крекинг-завода болхлошен инженерно-технически болхлошен вIашагIтохара хьакъехьара решени митинге мога а еш, соцам тIайидар: шефски бокъонах культурни производственни новкъостал дара заводага цхьа гIалгIай юрт белгал а яь хьалар дехалда, аьнна.

1934-ча шера 12-ча январе хьайийлар Нохч-ГIалгIай областа хьалхара партийни конференци. Дуккха а боахамеи культурин дешаш а дийца, конференце белгалдаьккхар, хьалха дIаяхача хина паччахьа Iаьдала низ-Iоткъам тIалаьтта колонеш хиннача Нохчийн ГIалгIайн областий берригача дегIаахара наькъо баццу культурно - политически дегIаахарен экономически айдарен ларда тIа Нохчечен ГIалгIайчен цхьа Нохч-ГIалгIай область а яь вIашагIтохарга кхоачадаь йолча ленински къамий политика Iалаьмате доккхий толамаш даьха хилар.

1934-ча шера 14-ча январе цхьан хиннa Грозне болх беш яр Нохчийн ГIалгIайн автономин областий Советий чрезвычайни съездаш, цхьа доша дар цар дийцар — Нохчечен ГIалгIайчен вIашагIтохилга.

Нохчий автономин областа съезда делегаташа берригаш раьза а болаш цхьан баргIа решени тIайидар цхьа автономин область а яь Нохчечен ГIалгIайчен вIашагIтохилга дехаш РСФСР ВЦИК-а телеграмма йохьийтийла, аьнна. Цу телеграмма тIа аьннадар: Нохчий областа Советий чрезвычайни съездо ленински къамий политика нийса чаккхъяхьара ларда тIа, цар территоре доазонаш вIашкаотташ хилар теркал а деш, культурно - бытовой хьалаш, мотт тара хилара ларда тIа ВЦИК-а Президиумагара дехар ду цхьа Нохч-ГIалгIай автономин область а яь Нохчечен ГIалгIайчен вIашагIтоха, аьнна.

РСФСР ВЦИК-е цу тайпара телеграмма яхьийтар ГIалгIай автономин областа Советий чрезвычайни съездо а.

1934-ча шера 15-ча январе М. И. Калинина кулг тIа а долаш телеграмма кхаьчар Грозне. Нохчечен ГIалгIайчен вIашагIтохара хьакъехьара доша РСФСР ВЦИК-о бакъахьарча оагIорахьа къобалдаьд, аьнна дар цу телеграмма тIа.

Цу дийнахьа а РСФСР ВЦИК-о «Нохч-ГIалгIай автономин область вIашагIйоллара хьакъехьара» соцам тIайидар.

15-ча январе Грозне хьайийлар цхьана вIашагIкхийтта дола Нохч-ГIалгIай автономин областа Советий хьалхара съезд. Социализм хьалъеча хьинаре дакъа лацара уж тIа а хьехаш, Нохч-ГIалгIайчен берригача болхлошка, колхозхошка, къахьегамхошка кхайкарал дир съездо. Нохч-ГIалгIай облисполком а хоржаш чаккхъяьлар съезд.

Нохч-ГIалгIай халкъ экономически, политически, культурни дегIадара Iалаьмате доккха исторически маIан долаш дар вIашагIа а теха цхьа Нохч-ГIалгIай автономин область хьанр. Юрта боахам социалистически новкъа эргабаккхара чIоагIагIа новкъостал де яьлар Грозне болхлой класс, беркатегIа хургдолча тайпара пайда яйбе баьлар финансови, материальни, къахьегама ресурсех, интенсивнегIа юкъеяха баьлар юрташкара къахьегамхой мехкдаьтта промышленность легIайоалаеча, къаьстта а МагIалбикера мехкдаьтта доалла керда район хьаллараца дийзза, иштта ихьдараш а.

Нохчийн гIалгIайн халкъий къамаи цхьа паччахьалкхе хьаьр доккха политически маIан долаш хилар цу шин халкъах Нохч-ГIалгIай социалистически цхьа къам дара гIулакха.

Вай мехка халкъаш гаргаоарен царна юкъера доттагIал чIоагIдарен хьакъехьара ленински къамий политика котъялара теша деш дар вошал дола шин халкъ вIашагIкхетар. Нагахьа санна паччахьа Iаьдал, колонизаторски политика а лелаеш, нохчийн гIалгIайн халкъаш искусственно вIашагIдаха а парна юкъе цIур болла а гIерташ хиннадале, советски Iаьдало, ленински къамий политико уж гаргаэзар, лаьхарча интернационализма принципий уйлаяи хьалхедир уж.

ШоллагIча пятилетка шерашка Нохч - ГIалгIайчен берригача къахьегамхоша цхьана баьча балхо кхы а доккхагIа толамаш дахарга кхоачадир экономика а культура а дегIайоалаяра даьхце. Даьхача толамий ларда тIа СССР керлача Конституцея 1936-ча шера Нохч-ГIалгIай автономин областах автономин республика йир.

Мехкарча дерригача халкъаша цхьана дика камаьхал а йоалаш лаьттан тIа эггара гуманнегIен къьагIен йола общество — коммунизм хьалъеш доал хIана нохч-гIалгIай халкъ.

Ф. ВРУБЛЕВСКИЙ,
Грознеиски мехкдаьтта институте КПСС истори кафедра ассистент.

БАКУ. Советски Азербайджане дуккхача промышленни предприятеша Ирана заказаш кхоачашду. Лоаллахарча мехка ший продукци дIаккхухьийт Бакински йодойн заводо.

Сурта тIа: Иране дIакхьайта йола аргIанара парти хийчъеш ба упаковщицаш С. Алекперова (аьттехьа) Ф. Сидорина.

Ю. Рахила сурт.
ТАСС фотохроника.

«ЛОАМАН ЛАЬЧА»

Рецензи

Из цIи йолаш да дукха ха йоаццаш Нохч-ГIалгIай книжни издательства кепа теха араяийца гIалгIай къаькагIа волча поэта Озиев ИсмаIалий Салмана «Лоаман лаьча» яха керда поэтически сборник.

Озиев Салмана поэзе шайна чулоацамх художественни гозали Iалаьмате чIоагIа дегIаенилга вайна белггала гучадоакх поэта кердача сборнико.

1960 шера «Ленин» «Нохчеакадемики» яха ши поэма язъю Озиевс. ХIаьта царех дикагIа яр «Ленин» яха поэма я. Ленини цун партии баркал оалаш а кIоаргга езаш а юш поэта.

Озиев Салмана ший поэтически йоазонашца советски саг тIахьех вахар кхы а хоздара тоадара, адамашта юкъера машар а вошал а чIоагIдара. Даьхе, парти, Ленин, Киров, Серго Орджоникидзе — уж темаш хиннай массаза а поэта творчествацa лоархIамера моттиг дIалоацаш.

Серго венна хоам доалхача юрта кхачара темана хетаьи язъьча ший «Мехка таьзет» яхача поэма юкъе поэта йоах:

> «Хьаькъал дар цун
> кIоарга, шера.
> Майрал яр цун доиа мо.
> Из дар сийлаь лоаман
> лаьча,
> Кхерорглоацаш кхерамо.
> Сергос дайм халкъа лора
> Шийна могар, шийна хоар.
> Из халкъа а дуйна везар.
> Хоза хетар бIаргавоар!»

Иштта ала дIайха дешаш кердоагIа поэта ший «Мехки партии» яхача стихотворене юкъе вай кердача вахарга дугаш йолча Советски Союза Коммунистически партех а:

> «Сердал ала малх ца хIача.
> Лаьтта вахар тардургдацар.
> Парте хьалхе душ ца
> хIача.
> Халкъий ирас дебаргдац.
> Малхо лаьтта дIоахдеш
> санна,
> Лаьттар вахар дийдеш из.
> Халкъий ирас дебе донна
> Парте луча хьехамо».

Царех сонгIа кердача поэтически сборника юкъе а чIоагIа уйла тIайохийтар а лакхача гозалца е язъяь «Лоаман йоI», «Сийле хийла!», «Га», «Ши сеакъа», «Вахар лоара», «Оахо машар кхайкабу», «Хьеха ма бе, бIехал, тIом», «Куба» яха стихотворенеш а, «Кхо чурт» яха къаьнаре гIалгIай легенда а.

ХIаьта геттара дика я Озиев Салмана «Къайги цогали», «Пиллея Моськан», «Ахархои цун батраки» яхача И. А. Крылова баснешта, А. С. Пушкина «Iуйра», Ф. И. Тютчева «ВIаьстан хиш» яхача стихотворенешта, В. Лебедев-Кумача «Даьхенах долча иллеш» яь переводаш.

Уж переводаш, ала деза, оригинала геттара гарга йолга а, атта ешалуш йолга а, цар мотт шаьра а хьокхаме болга а.

Озиев Салмана керда поэтически сборник дийша валча ала дог доагIа цун поэтически йоазонаш вай толаме лархIа деза хIана аьлча, уж чулоацам кIоарга болаш а, чIоагIа уйла тIайохийташ а, йоккхача поэтически гозалца а, хозача гIалгIай маттаца а язъяь доландаь.

Дешархой теркам тIеозаргболаш говзаме поэтически йоазонаш йолаш книжка да поэта арадаьккхар, цун юкъера стихаш кIоаргга наькъа дегашка юкъаргIолаш я.

Або МАЛЬСАГОВ.

ОБЩЕСТВЕННИ ХЬИСАПЕ

ХIара шерра-шера дуккхагIа хулаш латт вай мехка общественни хьисапе болх беш йола учреждениеш. Боккха теркам тIабоахийт цу деша Шелковски колхозно-совхозни управлене а партийни комитето а. Шелковской юртбоахама техникуме общественни хьисапе болх беш а юрта боахама университет. ШоллагIа шу да юртбоахама артелий къахьегамхоша зоотехнически агротехнически отделенешка деша багIа.

Шелковской района культура ЦIагIа болх беш а коммунистически къахьегамен бытен университет. Университета кулгалдеш я райОНО заведующи Терлева Александра Андреевна. Шийх хенанахьа дIахьу университете занятеш. Укх деношка Шелковской паркома секретара заместитела йоа. П. Ф. Сехина «Вай мехка химически промышленность сихха дегIаяр — из да КПСС ЦК декабрьски Пленумо вайна хьалхашка оттадаь дехкар», аьнна лекци йийшар. Цул тIехьагIа гулбеннарашта хьахьекхар документальни кинофильм.

Дукха пайдане а сакъердаме а хIамаш дов университета ладугIачарна. Царна лаьрхIа ешаргья лекцеш, ергья докладаш. ЧIоагIа дукха нах гуллу университето еча хIара заните.

Общественни хьисапе болх беш я трактористий говзах лакхъеча агрохимие курсаш а.

А. САЛОВ.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ЗАНЗИБАРЕ ХИННА ПЕРЕВОРОТ

НАЙРОБИ, 13 январь. (ТАСС). Паччахьалкхен переворот яьй Занзибаре. Президенталла дIахьхайкаваьа Абейд Каруме, «Афро-ширази» яхача парте председатель. Кердача правительства премьер - министралла хьожаваьа Касым Ханга, кхыча мехкашкарча гIулакхий министралла — Абдуррахман Мохаммед. Цу хьакъехьа хоам бир Занзибара радиос.

ЗАНЗИБАРА ПРЕЗИДЕНТА ЗАЯВЛЕНИ

ПАРИЖ, 13 январь. (ТАСС). Занзибара Республика кердача президента Абейд Каруме аьлар, дунен тIа мел долча мехкашца доттагIлен политика лелае лага я са правительство, яхаш хоам бу АФП корреспонденто Лондонера.

Каруме цу тайпара доавол дехьарча паччахьалкхенашта дIахозалда аьнна хьакхайкадир Занзибара турча гIуланкхашта юкъегIертар могаргдоацилга.

Доазол дехьара

ТIема блокашка дакъа лоацаргдоацача новкъа гIолла

ДЕЛИ, 12 январь. (ТАСС). Орисса яхача штата столице г. Бхубанесваре селхан ший болх чаккхбаьккхар Индийски къамий конгресс яхача парте 68-ча съездо. Массаза раьза а волаш съезде тIайийцача резолюцешка Инде доал деча парте белгалдаьккхар, тIема блокашка дакъа ца лоацара а дерригача мехкашца доттагIал дола а арахьара ший лоIамера политика лелае ше чIоагIа лаьрхIа хилар. Съезде дакъа лоацаш хиннараша хьахьекхар, чурча политика даькъе парламентски методашца шоай гIулакхаш чакх а доахаш, социалистически паччахьалкхе кхалъе кийча шоаш хилар.

КЪУЛБЕХЬЕН АРАВЕ ФЕДЕРАЦЕ НАХ ГIОВТТАР

ЛОНДОН, 12 январь. (ТАСС). Катаиби яхача фух йола массех тоабa Радфан яхача районе карагеро а долаш Къулбехьен Араве бIунашта духьалъяьнай, федерально Iаьдало яхар де безам а болацаш, яхаш хоам бу Рейтера агентства корреспонденто Аденера.

Массехк ди хьалхагIа катаиби яхача фух болча нахаи бIунаштен юкъе дов доладеннад федераце бIунаш, английски артиллере гIо а деш, из фу дахача территоре тIа «патрульни дов» долаш безам болаш хилар бахьан долаш.

БЕЗАМЕ ВIАШАГIКХЕТАР

ГАВАНА, 14 январь. ТАСС-а корреспондента Р. Кинзева хоам бу:

Кубай премьер - министр Фидель Кастро Советски Союзе вахара хьакъехьара революционни правительства официальни хоам дIакхайкабар духьа Кубай ерригача радиостанцешeн телецентрашен шоаш массаза еш йола передачаш юкъахъьхача хана декъ берригача мехка уйла Москвагахьа лестай. Кубай къахьегамхоша чIоагIо хьаштдолаши уйла тIаяхийтан радио чуи телевидени гIолла ладугI шоай дукха везача баьччa сийлахь - воккхача Ленина мехка йоаккхача хана долча тIехьарча кердача кIамашна.

Телевизора чу хьежараштa бIаргадайра радиоца Москвера хьайица, Фидель Кастро Советски мехка везваь тIаэцаш йола керттера моттигаш гойташ дола ТАСС-а фотосурташ.

ХьалхарчЪ оагIо тIа доккхийча цIена алапаша тIогIолла даь «Фидель - Москве» яха керта йоазув а долаш арадаьлар салхан «Тарде» яха сайрийнара газет. Керте доккхийча алапашца даь йоазош а долаш ерриге хьалхарча оагIо тIа кепа тоь цо Никита Сергеевич Хрущевеи Фидель Кастроен Внуковски аэродроме даьча къамьалий йиза тексташ.

ДЕШАРХОЙ ЭКСКУРСЕ

Iаи каникулашка цIа ма хийцанге а Нохч-ГIалгIайчен моттигаш хикагIа йоаза а Iомае а лаьрхIа походе баха хилар Наьсарен района ТIой - Юртарча 10-чен 11-чен классий дешархой. ДIаяхача къаьнарча замах гIалгIай баьхача лоамашка бахар уж. ТIой-Юртара араьннача дийнахьа а кхаьчар туристаш тIабагIа автобус лоамах юрта Мужача. Укхаза дийца даьккхар дешархоша. Серго Орджоникидзе музее баха хилар уж. Революцех, гIалгIай воккха доттагIа хиннача Серго Орджоникидзех, гIалгIай къамо кIайбараштa духьал даьча довнех, гIалгIай къахьегамхошта Советски Iаьдал чIоагIа дезаш хиларах дукха хайра экскурсанташта.

Ткъо бIаь Ерда, Альби Ерда, Хамхи, Эгикхал, кхыйолча цхьан хана гIалгIаша еза лоархIаш хиннача моттигашка хилар уж.

А. ПАРТИЕВ,
экскурсантий группа кулгалхо.

ЛАКХА ЛОАТТАЕ КЪАХЬЕГАМА ДИСЦИПЛИНА

Iуйрийна нах балха болхаш сарахьа уж цIаболхаш дукха нах хул город Грознера Старо промыслашка уха автобусаш сецача автобусага хьежаш. Грознерча № 1 йолча АТХ кулгалхоша цу гIулакха уьттаду бахьанаш тайп-тайпара да.

Цхьабакъда, лоархIамегIарчарех цаI да болх нийса вIаштIехьа ца бакхар. Цхьабола шофераша цIена лелабац шоай болх, телхаю къахьегама дисциплина.

Царех цхьаннех лаьла дувца безам ба са. Из дар 6-ча январе, делкъел тIехьагIа диъ сахьат доалача хана. Балхара йисте а баьнна Орджоникидзе цIерахча автобусаш сецача майдан тIа автобусага хьежаш лаьттар со. Дукха ца говш хьакхаьчар № 60—83 йола автобус. Цу тIа шофералла болх беш вар нов. Ханукаев, кондукторалла болх беш яр Л. Летошникова. Сменник хьавеннавац аьнна бахьан а даьккха пассажираш дIабига ца тугаш лаьттар Ханукаев. Грознефтяной кхаччалца мукъах дIадига тхо яхаш дехар деш бар пассажираш, из яр цунна смена хила еза моттиг, дугIане а ла дугIа а ца тугаш автобуса тIара пассажираш Iобаха гIерташ вар шофер. Цул тIехьа тIа дIатIа а ваха штате воацача автоинспектора удостоверени дIа а хьекха дехар дир аз смена хулача моттиге кхаччалца уж дIабига, аьнна. Цох а цхьаккха хIама хилаизар. ВIаргча сахьата цига сеца а лаьтта, тIаккха автобуса тIа а хайна Грознефтяной дIаваьхар шофер. Укхаза диспетчер нов. Пожидаев ва бехие а ца веш цуи га доахеш вар. Паччахьалкхения луш пайда боацаш 1 сахьатан 40 минутай сеца лаьттар автобус. Цу чу ваьгIача 30 пассажиро а из ха зехьа йоайир. Иштта къахьегама дисциплина телхаерашта бехктокхаме оазаргхиларах дог тIайша да тхо, къаьстта бехкбе безаш ва шофер Ханукаев, цуи сменах тIаьа ваьаш хинна шофер, дисциплина телхаечар га доахa Пожидаев.

М. УЖАХОВ,
судебно-медицински эксперт.

МАШАРИ КХЕРАМЗЛЕИ ЧIОАГIЪЯРГА БОДА НИЙСА НИКЪ

(ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ОБОЗРЕНИ)

ЛоархIамера советски инициатива — территориальни доазонцарен проблемаш къовстаяра низ юкъе ца баккхара хьакъехьа Н. С. Хрущева оина предложенеш шерра а чIоагIа а ювцаш чакхдаьлар дIадаха кIира дунен халкъашта юкъарча хене. Укх деношка массайолча континенташкара хаддаза хьаьхача дуккхача откликаша йиш хулийт цхьайола бокъонца белгалдара ыводаш е.

Цхьа-дале, Советски правительствана керте латтачо оина предложени мога а ю, хьал а доац, доазол дехьарча прогрессивни, демократически общественноста, машаро тIехьарча тайп-тайпарча болаьаша не тахьа хьаллаьцна ца Iеш, тIа-тIа дуккагIча гIорбаьнна болча вачча хьалкхени политически деятелаша а, ШоллагIа-дале, дика уйла тIаяхийтан цIенхаштан советски предложени Iоманро кхетамца уйла еш бола общественни паччахьалкхени деятелаш, обозревателаш комментатораш тешабу, из хьашт хинна ца Iеш, геттара нийса а практически кхоачашъюлуртIолаш а хиларах.

Доазол дехьарча дуккхача деятелаша хьахьоах, паччахьалкхенашта юкъера территориальни къовсамаш къовстадеча низ юкъе бохкилга дунен халкъашта юкъарча вахарера дIадаккхара доа практически ваьне оттаде а къовстаде а йиш йола хьал нийсденнад хIана аьнна Советски правительствана керте латтачо аьна вывода шоаш раьза хилар.

Советски предложени бокъонца кхеташ а чIоагIа могаеш а тIайийхар социалистически мехкаша — Польше, Чехословаке, Венгре, Румыне, Болгаре, ГДР-а, кхыдарнаша. «Машар безаш йола социалистически лагера политика нийсса дIахо яьлар» аьлар Н. С. Хрущева посланига «Мундо» яхача кубински газето. Машар бахьан долаш доаттабу къовсам дерригача дунен коммунистий исторически миссии а аьнна дIакхайкабьаьча коммунистически болхлойн партей московски совещаней решенех практике майрра, дерригIа кхоачаигьелта лархIара советски предложене нийса нах бир вежарашха йолча марксистско-ленински партеша. «ТIа-тIа дукхагIа худ, — яхаш тешал ду кIираца цкъаза арадуьлача французски коммунистий орган лоархIача «Франс нувель».— Советски Союза цIенача дог-уйлаях лаьттан тIа чIоагIа машар оттабе гIерташ из хилараx тешаш бола нах. ХIаьта «машари» «социализмаь» яха дешаш синонимаш а хиина дIаотташ латт церна».

Н. С. Хрущева послани могаеш тIайийхар капиталистически мехкашкарча дуккхача политически деятелаша. Английски парламента члена Уильям Уорбе аьлар, парламенто болх юха дIаболадаьчул тIехьагIа хьадехарга ше Н. С. Хрущева послание тIа хьоттаьча предложенешта правительства бакъахьара доп дуга. Шеко яц, дерригаш ваам хIаллакдаь дIадоаккхаргдола дунен тIом ца хилийта шоаш чIоагIа лаьрхIа хилар бакълеча хана советски кулгалхой дог-уйла цIена долаш хилар», — аьлар Французски социалистически парте кулгалхочуо цхьанне Жерар Жака. Цу тайпара къамаьл дар Японе социалистически парте гIорваьнна волча деятела Месабуро Судзуке аьлр а. «Московски договор де йиш хилар — аьлар цо, — цу хеша дерригача дунен общественноста Хрущев хьалланар бахьан долаш, хIаьта сона лое, советски премьера керда предложени машар безаш долча халкъий дерригача низаша хьал а лаьна кхоачашхиларь».

Геттара чIоагIа раьза хинна тIаийцар советски предложени къоначa дегIайоагIаш болча паччахьалкхенашка. Из, дIаара йоаллашехьа а, чIоагIа могайир Алжира, Индонезе, Кене, Бирма, Эфиопе, дуккхача кхычa мехкий паччахьалкхенашта керте латтараша, паччахьалкхений премьераша а кхыболча гIорбьнначa деятелаша. «Геттара дика гIа ба», — советски инициативах иштта аьлар Инде премьер-министра Д. Неру. Доал деча парте аргIанарча съезде дIачуеннача, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий хьакъехьарча резолюцие тIа Бхубанесваре заседани еш болча Индийски къамий конгресса «премьера Хрущева инициатива» могаю, цо хьахьокх, «цу тайпарча соглашене кхочам кIаьдбара, массане а гера хIадоцалкхилга сихдара, машара хьаштий духьа дунен халкъашта юкъера хьал тоадара новкъостал дергдолгах ше тешаш хилар».

IарбиЙ мехкашка шерра аьрже уйла хьа а хьокхаш, «Ан Нида» яхача ливански газето редакционни статья тIа белгалду, Н. С. Хрущева предложени — из дукха ха йоаццаш колониализмах мукъадаьнначa мехкий къамаш лоIам чIоагIбара гIулакха лоархIамера фактор хилар».

Территориальни къовсамаш тIемашка гIолла къестадеча дита аьнна баьча советски тIаьехамо чIоагIа тIа уйла тIаэзар вIашагIкхийттача Къамий Организаце, «Крисчен сайенс монитор» яхача газета корреспонденто деча тешалех ООН-а штаб-квартире из предложени «лаьрхIа Iомаеш а. ООН-а довоолея духьа цунах къахиле тардуш долчу зем е боаккхаш».

Бакъдар аьча, кхетамца хургдар дунен халкъашта юкъера нехаза чIоагIъярга бода нийса никъ къабеллаш йолча советски предложене «массанена а долдача хIаманца» тоамбар ду аьнна хийтача. Малхбузехьарча мехкий белггаларча гIоабараша юкхьанца дийцараш чIоагIа юхаоладеннa дар. Советски предложенеца «цхьаккха керда хIама дац», «из Малхбузе ехьа а мелъе а гIертилга да», яхача хабарех, кхыдарех газеташ дешараш тешабе гIертар цхьадола американски, французски, бонниски, кхыдола газеташ. Хетаргахьа, колонизаторски хьашташ хьа а гойташ, «Де телеграф» яхача голландски газето оаду, «лайханера дискусси а йиш йола пункташ вIеоуга а» советски послание тIа. Цу тайпара советски предложене хьакъехьа энтузиазм гуш яцар Бонне доал деча гIоазарашка а. ФРГ правительства советски посланена хIана а официальни жоп деннадеце а, бонниски министрех цхьанне — Кроне — сиххенна къамаьл дир территориальни доазонцарен проблемаш къовстаяра низ юкъе ца баккхара хьакъехьарча предложенена бокъонца духьалъергдаь йола занявни а еш. Кроне хьахьетаир, реваншистски гIулакхаш юхатохаргдолча, дунен халкъашта юкъерча договора хьакъехьа Бонне ладугIа а безам болаш хилар.

Цхьабакъда, белгалйоалаш башхало е ер малхбузехьарча мехкий цхьакха а бехктокхамегIарчарех вола кулгалхо, хьиметтея еррига буржуазни пресса е, лоархIамаш советски инициатива «теркал ца еэ», дIачахача хана Советски Союзо тийначи, машар чIоагIбара тIаерзаьа йолча дуккхача лоархIамерча предложенешца из хиннача тайпара, цунах «бокъонца пропагандистски тIа а лаьрхIа из тIехьашка яккха». «Малхбузехьарча столицашка лоархI, — вадаьдар «Нью-Йорк таймс» эггара хьалхарча деношка,— из советски предложени дерригача дунен тIа чIоагIа хьалланцаргхилар а дагадоххарах из тIехьашка екха йиш ца хилар а...»

Iьнад ца йоалаш цхьа за хьакхьечул тIехьагIа госдепартаменто цудухьа хьакхайкадь хургдa Н. С. Хрущева послание тIа хьоаладьераш. советски предложенена шоаш моп дилалеьа, США шийн союзникашца дагаелла еваш дола геттара лоархIамера дешаш да, аьнна. Цу цхьан хана хьахайкадир, советски предложенеш чIоагIа уйла тIаяхийта Iома а ергья, хIаьта США, гучех хьадухьалара шийн предложенеш кийчъяр йутье царех цхьарех ейда а ларгба, аьнна.

Дунен общественноста ше духьуйла йолаш дунен, малхбузехьарча державай жоп реалистически декъашка сайпр долаш а халкъий бIаргагIа дола хьашташ, дунен халкъашта юкъера лоархIамегIара проблемаш къовстергIола реальни торонаш чулоацаш хила деза яхаш.

Белгалдоалаш хIама да, бахьдар аьлча, укх 1964 шера, адамаша шоай истори чуьх лоархIаме а дикка кхетам хьа мегаргдолаш а дола шин ди — хьалхара дунен тIом боладенна 50 шу дизара шоллагIа дунен тIом боладенна 25 шу дизара белгалдоаккхача хана, массайолча континенташка Iомаеш а юхцаш а керда, бIаьоза дуккагIа дунен хIаллакдергдола кхоалагIа дунен тIом ца хилийта гIерташ дика хьалаш вIаштIехьалдаара тIаерзаьа йола предложени хилар. Белгалдоалаш а захонах хила доагIаш а деций тIаккха, из предложени вай деношкара бакъдараш цIаьхх а кхы цIаьхха а хьа а хьокхаш, кIаьа ца дунен дерригIен чIоагIача машарен халкъий йхеравламенех тIехьа къовсам доаттабеча вай мехкагара йоагIаш хьалар; вай планета тIара машар безаш дола дерригa низ тIаозаш йола центр хиннай социалистически системах.

И. ЛАПИЦКИЙ.
ТАСС.

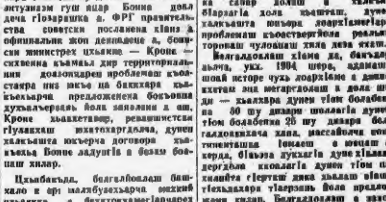

БИРМА. Рангунера правительствени резиденция (хьалха хинна президентски дворец).

В. Черединцева сурт.
ТАСС фотохроника.

РадиогIа хьажа

РАДИО: 6.30 — «КПСС Центральни Комитета Пленума дикача къахьегама оагIаташца накъа гIоргда вай» — юрта боахама болхлошта передаче (гIалгIай меттала); 6.45 — ешараш; 6.50 — хоамаши передачай программеи; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагIонаш хIара; 8.30 — пионераштен школьникаштен передача (эрсий меттала); 8.45 — пионерийн школьникийн художественни самодеятельноста концерт; 16.00 — передачай программе; 16.02 — «Советски ялие исторе чура» — музыкальни передача; 16.27 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 16.40 — «Юкъарча школай дешархошта беседа (гIалгIай меттала); 16.55 — «Хина къона гIишлоярхой» — радиоочерк (эрсий меттала); 18.40 — Димаева музыка.

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.20 — передачай программа; 18.25 — телевизионни передахараш (гIалгIай меттала); 18.35 — киножурнал; 18.45 — «Тха объектив ферме». — хьайбаша Iа лаьккар дIа миштахьу дувцаш йола критически репортаж; 18.55 — «Достоевский» яха баьццолчоа тIера хьийца фильм; 19.25 — Фуй прикладной искусство? Искусствоведа новицьста Голована къамаьл; 19.40 — передачай программа; 19.45 — «Наьшеш» — художественни фильм; 21.20 — «Ихтиандрена вIашагIкхетар» — баьццолчоа тIера хьийца фильм.

Город Грозне, Южни улицах 3, вахаш волча гражданина Украинец Яков Дмитриевича суде дехьад цуга яхаш йола шийн сесаг Украинец Александра Григорьевна ше Iитарех хола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

Город Грозне, Пушкина улицах, 4, вахаш волча гр-на Сыгошски Тазеук Аполинарьевича суде дехьад цуга яхаш йола шийн сесаг Подерезова Нина Семеновна ше Iитарех дола дош.

Дош дувцаргда Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цicha фронтови улица, 13. Телефонаш: редактора — 3-07-01; [illegible] — 3-46-46, партейни вахарен, [illegible] — 2-35-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 13. Телефоны: зам. редактора — 3-07-01; ответственного секретаря — 3-46-46, отделов партийной жизни, [illegible] — 2-35-72.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Революции проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

С002014. Заказ № 285.